

„Szegény embert még az ág is húzza”

A pénzmosás bűncselekmény terheltjeinek személyi körülményei és azok lehetséges szerepe az elkövetővé válásban

Absztrakt

A tanulmányban ismertetett aktavizsgálat célja egyrészt a pénzmosás bűncselekményt elkövetők személyi körülményeinek, illetve szociodemográfiai jellemzőinek, másrészt annak feltárása volt, hogy utóbbiak milyen szerepet játszanak az elkövetővé válásban. A kutatás a 2021. évben jogerős bírósági ítélettel lezárt, pénzmosás bűncselekménye miatt lefolytatott büntetőeljárások teljes országos mintáján alapult. Eredményeink szerint a pénzmosás magyarországi elkövetőinek szociodemográfiai jellemzői több vonatkozásban eltérnek a bűnelkövetők átlagától, és nem tükrözik a bűncselekménnyel kapcsolatos sztereotip elvárásokat; az elkövetők jellemzően kedvezőtlen anyagi helyzetű, pénzsűkében lévő, alacsony iskolai végzettségű és alulinformált személyek, aki könnyen rábíráthatók a bűncselekményre. Mindez rámutat az edukáció mint lehetséges prevencióes eszköz fontosságára nemcsak az áldozattá, hanem az elkövetővé válás megelőzése vonatkozásában is.

Kulcsszavak: *pénzmosás, demográfiai jellemzők, személyi körülmények, profil*

Abstract

The personal circumstances of money laundering offenders and their possible role in offending

The aim of the case file analysis presented in this paper was to explore money laundering offenders' personal circumstances and socio-demographic characteristics and their possible role in offending. Our research was based on the analysis of a national sample of criminal cases initiated for money laundering and closed by a final judgement in 2021. Our results show that the socio-demographic characteristics of Hungarian money laundering offenders differ from those of the average offender in several respects and also do not reflect the stereotypically ex-

* Kó József, tudományos munkatárs, OKRI, ORCID: 0000-0002-2728-8425; dr. Szabó Judit PhD, tudományos főmunkatárs, OKRI, ORCID: 0000-0001-8133-6363.

pected features related to this offense; offenders are usually people in an unfavourable financial situation with low educational status and a low information level who can easily be influenced into committing the crime. This fact highlights the importance of education as a possible tool, not only for the prevention of victimization but also of becoming an offender.

Keywords: *money laundering, demographic characteristics, personal circumstances, profile*

Bevezetés

A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem mind gazdasági, mind büntetőjogi szempontból egyre komolyabb kihívást jelent világszerte, így az Európai Unióban, illetve hazánkban is. Az utóbbi években mind a pénzmosás büntettének esetszámában, mind az ügyek jellege tekintetében olyan változások tapasztalhatók Magyarországon, amelyek a folyamatosan fejlődő nemzetközi jogi környezet mellett indokolják a probléma különböző aspektusainak – köztük egyes kriminológiai szempontok – vizsgálatát. A büntetőjogi tényállás folyamatos változása mellett ugyanis a megindult büntetőeljárások és jogerős elítélések száma is jelentősen módosult (TITTMANN-NÉ, 2022). Péceli Ádám egyik friss tanulmányában (2022a) arról számol be, hogy 2015 végétől, illetve 2016 elejétől hazánkban jelentősen nőtt a pénzmosással összefüggő esetek száma. A legfőbb ügyész éves parlamenti jelentéseiben¹ közzétett statisztikai adatok alapján a pénzmosással összefüggő regisztrált bűncselekmények száma 2015 és 2021 között 27-ről 358-ra emelkedett. A tárgyalt bűncselekmény volumenének gyors növekedése mellett az is lényeges változás, hogy az újabban azonosított bűncselekmények zömét az országhatárokon átjáró pénzcsempészek (*cross-border money mule*) közvetítésével követik el, amely technika általában egymástól távol eső három különböző országot érint. (PÉCELI, 2022a) Bár ezek a változások elsősorban gyakorlati jellegű problémákat vetnek fel, a kriminológiai vonatkozások feltárása is hasznos lehet mind a pénzmosást megvalósító cselekmények felderítésében és nyomozásában eljáró jogalkalmazók, mind a bűnmegelőzési szakemberek számára. Ilyen szempontból releváns kérdés lehet a pénzmosás bűncselekményt megvalósítók demográfiai jellemzőinek, illetve személyi körülményeinek mibenléte, továbbá az, hogy ezek az attribútumok milyen szerepet játszanak a bűncselekmény elkövetésében.

¹ <http://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/>

A kutatás tárgya, célja és módszere

A Legfőbb Ügyészség kezdeményezésére 2023-ban indult kutatás tárgyát egyrészt a pénzmosás bűncselekményt elkövetők személyi körülményei, illetve szociodemográfiai jellemzői, másrészt e körülményeknek, illetve jellemzőknek az elkövetővé válásban játszott szerepe képezik.

A nemzetközi tapasztalatok szerint a pénzmosás formái, elkövetési módjai, körülményei és elkövetői más bűncselekményekhez képest is igen nagy variabilitást mutatnak (LEVI – REUTER, 2006). A hazai szakirodalomban szintén a pénzmosás többféle formájáról, illetve módszeréről olvashatunk (PÉCELI, 2022b), ahogy a hatályos büntető törvénykönyvben² szabályozott pénzmosás tényállás is meglehetősen összetett. Mindennek alapján valószínűtlennek tűnik, hogy létezik „tipikus” elkövetője a bűncselekménynek; inkább az feltételezhető, hogy a pénzmosás bűncselekmény elkövetői köre több, egymástól kisebb-nagyobb mértékben eltérő „profil” alapján írható le, amelyek közül természetesen lehet olyan, amely a terheltek viszonylag nagyobb arányára illik. E tekintetben kiindulópontot jelenthet az a megállapítás, amely szerint

„Magyarországon a pénzmosás tipikusnak tekinthető elkövetési formája az, amikor a terhellet ismeretlen személy arra kéri, hogy nyisson bankszámlát (vagy a már létező bankszámlájának adatait adja meg), majd a bankszámlájára utalásra kerülő összeget utalja tovább, illetve vegye fel, és készpénzben meghatározott személy részére adja át” (NAGY, 2022: 204.), amely cselekményért általában jutalékot kap.

Mindezek alapján a kutatás célja a pénzmosás bűncselekmény elkövetőit jellemző személyi körülmények, köztük demográfiai jellemzők feltárása, illetve – a minta adta lehetőségekhez képest – akár több, az előcselekmény vagy más csoportosító változó alapján elkülöníthető elkövetői csoport egymástól eltérő profiljainak azonosítása és leírása volt. Ehhez kapcsolódó kutatási kérdésként fogalmaztuk meg, hogy a terheltek személyi körülményei, illetve demográfiai jellemzői milyen szerepet játszanak az elkövetővé válásban.

A kutatás elsősorban az aktavizsgálat módszerén alapult, amellyel a 2021. évben jogerős bírósági ítélettel lezárt, pénzmosás bűncselekménye miatt lefolytatott büntetőeljárások ügyészségi házi iratait és nyomozati iratait dolgoztuk fel teljes országos mintán egy előzetes szempontrendszer szerint. A Vádképviseleti In-

² A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.)

formációs Rendszer (VIR) alapján bekért és beérkezett büntetőügyek³ között voltak olyanok, amelyek – mivel a bíróság a 2021 januárjától hatályos tényállás szerint bírálta el a vád tárgyát képező bűncselekményt – a korábbi szabályozás szerint orgazdaságnak minősültek volna.⁴ Ezeket a büntetőügyeket kihagytuk a mintából, mivel megítélésünk szerint kriminológiai szempontból eltérő bűncselekménytípust képviselnek; klasszikus vagyon elleni bűncselekmények. A további minimális lemorzsolódás eredményeként végül összesen 111 büntetőügy 271 elkövetőjének adatait dolgoztuk fel a kutatás során, elsősorban az elkövetők demográfiai adatait és egyéb személyi körülményeit rögzítve adatbázisunkban.

Módszertani szempontból aktakutatásunk korlátjának tekinthető az a tény, hogy a pénzmosás bűncselekmény esetében hatalmas látenciával kell számolni, és hogy a jogerős bírósági ítélettel lezárt büntetőügyek még a hatóságok tudomására jutott ügyek körét is jelentősen szűkítik. A nagyobb merítés, illetve a minél teljesebb körű empirikus háttér biztosítása érdekében ezért az Egységes nyomozó hatósági és ügyészségi bűnügyi statisztikából (a továbbiakban: ENYÜBS) származó adatgyűjtést is végeztünk. Az adatokat matematikai-statisztikai módszerekkel elemeztük; a minta csekély mérete és a vizsgált kérdéskör (szociológiai-demográfiai profil) jellege okán leíró statisztikai elemzést végeztünk.

Empirikus eredményeink értékeléséhez a jogszabályi háttér és a releváns hazai és nemzetközi szakirodalom rövid áttekintése szolgál keretül.

Hazai és nemzetközi kutatási eredmények

A vizsgált kérdés szempontjából azok a kutatások relevánsak, amelyek a pénzmosást elkövetők demográfiai jellemzőire és egyéb személyi körülményeire, illetve a bűncselekmény jellemző elkövetési módjaira és körülményeire vonatkozó adatokat közölnek. Előbbire még a nemzetközi szakirodalomban is csak kevés példát találunk, míg utóbbiról több empirikus eredmény áll rendelkezésre. Az alábbiakban e kutatások közül mutatunk be néhányat, a teljesség igénye nélkül.

Nazzari és Riccardi (2022) szerint a pénzmosás nemzetközi szakirodalma három nagyobb területet ölel fel. Az első csoportba tartozó kutatások a jelenség volumenének feltárását célozzák, nem kevés módszertani nehézséggel szembe-

³ Ezúton is köszönjük a Legfőbb Ügyészség Informatikai Főosztályának az ügyszámlista elkészítését.

⁴ Ezek a bűncselekmények többnyire lopott tárgyak, illetve vámellenőrzés alól elvont nem közösségi áruk vagyoni hasznoszerzés végett történő megszerzését vagy elidegenítésében való közreműködést valósítottak meg.

sülve (REUTER, 2013). A következő, a témakörön belül dominánsnak tekinthető terület a pénzmosás elleni rendszerek működésének hatékonyságával foglalkozik. A pénzmosás szakirodalmának harmadik, elsősorban a közgazdasági megközelítést tükröző területe azt vizsgálja, hogyan történik a bűncselekmény elkövetése és a bűncselekmény útján szerzett jövedelemnek a törvényes gazdaságba történő integrálása. (NAZZARI – RICCARDI, 2022) Ez a kutatási irány foglalkozik a pénzmosás elkövetési módjaival és az azokat befolyásoló tényezőkkel. Az empirikus adatok arra utalnak, hogy a tárgyalt bűncselekménnyel kapcsolatos preconcepciók egy része megalapozatlan; az ezzel ellentétes vélekedéssel szemben például még mindig jellemzőbbek a „hagyományos” elkövetési módok, mint a szofisztikáltabb *modus operandik*. (SOUDIJN, 2019) Nazzari és Riccardi Olaszországban végzett kutatása eredményei szerint elterjedt módszer a cégek visszaélésszerű felhasználásával történő, illetve a névleges ügyvezetéssel „működő” gazdasági társaságokhoz köthető elkövetés, a pénzátutalás, valamint a készpénzalapú módszerek, míg a pénzügyi befektetések és a virtuális valuták alkalmazása csak elvétve fordul elő. Az üzleti szektorok profitabilitása és a pénzmosással való érintettség között feltételezett összefüggés sem nyert egyelőre empirikus alátámasztást; a tapasztalatok szerint a bűnelkövetők az alacsony belépési és kilépési korláttal és tőkeintenzitással rendelkező hagyományos szektorokat preferálják. Szintén nem támasztják alá a kutatási eredmények azt a gazdasági szempontból logikusnak tűnő feltételezést, hogy az elkövetők a globalizált és digitalizált gazdaság adta lehetőségekkel élve – egyúttal csökkentve a lebukás veszélyét is – egy másik, lehetőleg távoli országban fejtik ki tevékenységüket. Nazzari és Riccardi szerint például a pénzmosás olasz elkövetői általában Olaszországban fejtik ki tevékenységüket, viszonylag egyszerű elkövetési módokat alkalmazva. (NAZZARI – RICCARDI, 2022)

A pénzmosás elkövetőinek demográfiai háttérére vonatkozóan a nemzetközi szakirodalomban is csak kevés adatot találni. Nazzari és Riccardi (2022) már említett kutatása 2818 fős mintájának valamivel több mint 10 százaléka nő, amely az olasz populációban viszonylag magas arány a más gazdasági jellegű bűncselekmények elkövetői körében tapasztalható nemi megoszláshoz képest. Olasz specifikumnak tűnik, hogy a vizsgált minta közel 84 százalékát marasztalták el szervezett bűnözés miatt, és majdnem 57 százaléka állt kapcsolatban valamilyen helyi maffiaszervezettel.

A pénzmosás szempontjából nagy rizikójú országnak tekintett Vietnámban az utóbbi években több kutatás is foglalkozott a tárgyalt témakörrel. Vietnámban a gazdasági növekedéssel és a globális piac felé történő nyitással egyre több kockázati tényezővel kell számolni a pénzmosás vonatkozásában, és a helyzetet súlyos-

bítja a fejlődő országra jellemző korlátozott jogalkotási és végrehajtási kapacitás, valamint a bankrendszer hiányosságai. Egy kutatás (TRAN – ROSE, 2022) eredményei szerint a népesség alacsony iskolázottsága és életkörülményei is hozzájárulnak a kedvezőtlen helyzethez. Hung és Tran (2018) a vietnámi kereskedelmi bankrendszer ügyfeleinek pénzmosás-kockázati pontszámával (*Money Laundering Risk Score*) összefüggést mutató tényezők vizsgálatára vállalkoztak azzal a céllal, hogy a bankrendszer számára a pénzmosás problémájának kezelése szempontjából hasznos megállapításokat tegyenek. Eredményeik szerint – egyebek mellett – az olyan demográfiai jellemzők, mint az alacsony átlagos iskolázottsági szint és az alacsony átlagjövedelem, növelik a pénzmosás elkövetésének kockázatát a populáción belül.

Buele és munkatársai (2019) pénzmosás miatt 2006 és 2014 között Ecuadorban hozott ítéletek kvantitatív és kvalitatív elemzése segítségével írták le a pénzmosás bűncselekményt elkövetett személyek profilját, olyan változókat vizsgálva, mint például az állampolgárság, a nem és az iskolázottság. Eredményeik szerint a pénzmosás miatt a vizsgált időszakban elítélteknek csak valamivel kevesebb, mint a fele volt ecuadori állampolgár, a többiek külföldiek (pl. kolumbiai, mexikói, görög). 74 százalékuk férfi volt, míg a többi bűncselekmény elkövetői körében a férfiak átlagos aránya 91 százalék az országban. A pénzmosással érintett pénzmennyiség 96 százaléka ugyanakkor a férfi elkövetőkhöz volt köthető a vizsgált mintában, tehát a minta kb. negyedét alkotó nők jellemzően kisebb értékre követték el a bűncselekményt, mint a férfiak. Az elkövetők életkora 20 és 47 év között mozgott, és meglepő módon a minta háromnegyedének középiskolai végzettsége volt.

Bethune (2015) a PricewaterhouseCoopers (PwC) globális gazdasági bűnözésről szóló, 40 ország 5428 vállalata bevonásával végzett 2007. évi felmérésének adatai alapján írta le egyebek mellett a pénzmosást elkövetők profilját. A vizsgálatban a válaszadóknak a vállalatuknál a kutatást megelőző két évben tapasztalt két legsúlyosabb gazdasági bűncselekményről kellett beszámolniuk. A PwC kutatójaként dolgozó szerző javaslatára elkövető-specifikus (demográfiai/szociológiai, szervezeti, pszichológiai és viselkedési) változók is bekerültek a felmérésbe, amelynek alapján Bethune az egyes vizsgált bűncselekmények elkövetőire jellemző profilokat is fel tudta rajzolni. Adatai szerint a pénzmosást elkövetők átlagos életkora 36,8 év volt, amelynél csak a hűtlen kezelést, illetve sikkasztást elkövetők csoportjának életkora bizonyult alacsonyabbnak. A férfiak aránya a mintában 85,4 százalék volt. A többi vizsgált bűncselekménycsoporthoz (sikkasztás és hűtlen kezelés, korrupció és vesztegetés, számvitel rendjének megsértése és a szellemi tulajdonnal kapcsolatos bűncselekmények) képest a

pénzmosást elkövetők körében magasabb volt a posztgraduális végzettséggel rendelkezők aránya, és mindössze a minta 34,2 százaléka nem rendelkezett a középfokúnál magasabb végzettséggel. A nem közép- vagy felsővezető beosztású elkövetők aránya a teljes mintában 49,7 százalék, a nyugat-európai mintában 55,3 százalék volt. A vállalatnál eltöltött idő és az elkövetés kapcsolatát vizsgálva Bethune azt találta, hogy a pénzmosást elkövetők csoportján belül voltak a legnagyobb arányban (35,6%) azok, akik két évnél rövidebb ideje dolgoztak a cégnél, amelyet megkárosítottak. Ebből a szerző arra a következtetésre jutott, hogy sok fiatal elkövetőt szervezett bűnözői csoportok kifejezetten pénzmosás elkövetése céljából „helyeznek el” a cégeknél. Az elkövetők átlagosan 3 éve töltötték be azt a pozíciót, amelyben a bűncselekményt elkövették. A nyugat-európai országokból származó adatok alapján azonban más jelleg rajzolódik ki, mint a teljes mintán alapuló, eddig taglalt profil. A nyugat-európai vállalatok által jelzett pénzmosás bűncselekmények elkövetőinek átlagéletkora magasabb volt, többségük a 40 év feletti korosztályból került ki, és valamennyien férfiak voltak. Jellemző volt rájuk a magas iskolai végzettség – a minta 40 százaléka posztgraduális végzettséggel rendelkezett – és a magas beosztás (55% volt a felsővezetők aránya a mintában). Az ezen eltérések alapján a régiók között feltételezett különbségek mellett az is komoly korlátja Bethune rendszerének, hogy nem a pénzmosást elkövetők teljes populációjára vonatkozik, hanem csak a PWC felmérésében megkérdezett vállalatok munkavállalói által elkövetett bűncselekmények adatain alapul. Az eddig hivatkozott empirikus eredményekkel együtt értékelve azonban adatai alkalmasnak tűnnek a pénzmosás komplex és sokrétű voltának illusztrálására.

Végül, érdemes röviden ismertetni az Egyesült Államok Büntetés-végrehajtási Bizottsága (2017) által a 2017. év vonatkozásában publikált adatait. A Bizottság szerint 2017-ben 1057 fő követett el pénzmosást. 76 százalékuk volt férfi, és 74 százalékuk amerikai állampolgár. Átlagéletkoruk az elítélés idején 42 év volt, és több mint 70 százalékuk nem követett el korábban bűncselekményt.

A hazai szakirodalomban nem találunk olyan kutatást, amely kifejezetten a pénzmosás elkövetőinek demográfiai jellemzői, illetve személyi körülményei feltárására irányult volna. A tanulmányok a pénzmosás elkövetésének módjaira és körülményeire, illetve az előcselekményekre (alapbűncselekményekre) vonatkozóan azonban sok információt tartalmaznak. Az egyik első empirikus kutatás a témában az Országos Kriminológiai Intézetben zajlott 2012-ben (KÁRMÁN et al., 2016). A kutatás alapján készült beszámoló a kriminálstatisztikai jellemzők ismertetésével bemutatja a pénzmosás bűncselekményének hazai keresztmetszetét, a bűncselekmények jellemzőit, és ennek keretében az elkövetési magatartások, illetve módszerek szerint tipizálja a tényállást megvalósító cselekményeket.

A kutatók 2008 és 2011 között regisztrált, az 1978. évi IV. törvény 303. §, 303/A. §, valamint a 303/B. §-ában szabályozott pénzmosás bűntette miatt indított valamennyi büntetőügyet vizsgálták országos szinten. A kutatás kiterjedt az alapbűncselekmények fajtáinak, a pénzmosás elkövetési módszereinek/technikáinak és tipológiájának meghatározására, a bűncselekmény tényállási elemei gyakorlati megjelenéseinek áttekintésére, valamint a pénzmosás finanszírozása legfontosabb csatornáinak, eszközeinek azonosítására is. A kutatást megelőző években megjelent elemzések megállapításaitól eltérően – amelyek szerint a pénzmosás elsősorban a szervezett bűnözés tipikus megjelenési formáihoz, így például kábítószerral való visszaéléshez vagy prostitúció elősegítéséhez kapcsolódott – az OKRI kutatói által vizsgált ügyek előcselekményei általában költségvetési csalás, csalás, sikkasztás, illetve hűtlen kezelés voltak.

A kutatás eredményei közül számunkra az azonosított ügýtípusok jellemzői relevánsak. A kutatók az egyes visszatérő, jellemző elkövetési magatartások, illetve formák alapján hozták létre az ügyek kategóriáit, amely klasszifikáció az alapcselekményekkel is szoros összefüggésben áll. Az első kategória a *pénzfutárok közreműködésével elkövetett pénzmosás*, amelynek előcselekménye általában interneten elkövetett csalás, illetve számítástechnikai rendszer és adatok elleni bűncselekmény. Ezekben az ügyekben általában csak a pénzfutár vált ismertté, a megbízó nem. A kutatás megállapításai szerint a pénzfutárok általában büntetlen előéletű emberek, akik – a vizsgált időszakban – többnyire gondatlanságból elkövetett pénzmosásért feleltek, mivel védekezésük szerint nem ismerték fel, honnan származik a pénz.

Az OKRI kutatói által azonosított következő ügýtípus az *adócsaláshoz kapcsolódó pénzmosás*. Ezekben az ügyekben általában tényleges gazdasági tevékenységet nem folytató cégek hamis számlák alapján áfát igényeltek vissza jogosulatlanul, majd az ebből származó pénzzel pénzügyi szolgáltatást vettek igénybe, azaz a pénzt az ezzel megbízott személyek felvették és átadták az alapcselekmény elkövetőjének. Az adócsalásnak a pénzmosás előcselekményei körében való „kitüntetett” szerepét erősíti meg a MONEYVAL 2010-es jelentése is (MONEYVAL, 2010; lásd még UDVARHELYI – JACSÓ, 2014), amely szerint a magyar pénzügyi információs egységhez beérkező pénzmosás-gyanús bejelentések – a csalás, a sikkasztás és hűtlen kezelés mellett – leggyakrabban az adócsaláshoz kapcsolódtak. 2009-ben a nemzeti FIU⁵ által a nyomozó hatóságoknak továbbított 58 gyanús tranzakció több mint fele esetében adócsalás volt az előcselekmény.

⁵ „A nemzetközi standardok alapján minden állam köteles kijelölni egy központi egységet, amely az ún. »pénzmosás gyanús« bejelentéseket fogadja, azokat elemző-értékelő tevékeny-

Az OKRI kutatása során vizsgált ügyek harmadik csoportját a gazdasági tevékenység során elkövetett csaláshoz, sikkasztáshoz, hűtlen kezeléshez kapcsolódó pénzmosások alkották, amelyekben azonban a kutatás idején még nem született jogerős bírósági ítélet.

Ezek körében egy külön típust képviseltek azok a büntetőügyek, amelyek terheltei intervenció gabona tárolására kötöttek szerződést, majd annak megszegésével a termény egy részét értékesítették és a kapott vételárat befektették.

A gyakorlati szakemberek tapasztalatait tolmácsolva a kutatók megállapították, hogy a vizsgált időszakban a pénzmosás jellemző alapcselekményei a költségvetési csalás (korábban adócsalás), a csalás, a sikkasztás és a hűtlen kezelés voltak, de előfordult ezek mellett a vesztegetés és a csödbűncselekmény is.

A negyedik csoportba a kerítés büntetéből származó jövedelem eredetének leplezése céljából elkövetett pénzmosási ügyek kerültek. A kutatók a vizsgált időszakban a szervezett bűnözés formái közül csak erre találtak példát a pénzmosás előcselekményei körében, és az előző ügycsoporthoz hasonlóan ezekben sem volt még jogerős döntés az aktavizsgálat idején.

E cselekmények elkövetői a kerítésből származó pénzt legális vállalkozásokba fektették, ingatlanokat vásároltak belőle oly módon, hogy az ingatlan-nyilvántartásban más személyek jelentek meg tulajdonosként, illetve a fedőszervezetként megalakított cég részére gépkocsikat vásároltak azon.

Az eddig ismertetett négy ügytípusba mindössze két vizsgált ügyet nem tudtak besorolni a kutatók, egy hamis átutalási megbízással megvalósuló, valamint egy ingatlan adásvétellel kapcsolatos csaláshoz kapcsolódó pénzmosás bűncselekményt. Ötödik ügytípusként tárgyalják a szerzők a pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztását, amely azonban kutatásunk szempontjából nem releváns.

Az OKRI kutatóinak következtetései szerint az általuk vizsgált pénzmosási ügyek mind az alapcselekmények, mind a pénzmosás elkövetési magatartásai tekintetében heterogén bűncselekménycsoportot alkotnak. Az elkövetési maga-

sege során megvizsgálja és az elemző-értékelő tevékenysége (operatív elemzése) eredményét bűnüldözési célból – azon belül is elsősorban a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni fellépés érdekében – továbbítja. E központi egységet hívjuk pénzügyi információs egységnek, angolul »*financial intelligence unit*«-nak, rövidített nevén FIU-nak. Magyarországon a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi Irányítás szervezetében működő Pénzmosás és Terrorizmusfinanszírozás Elleni Iroda látja el a pénzügyi információs egység feladatait.” <https://pei.nav.gov.hu/penzmosas-es-terrorizmusfinansziroz-as-elleni-iroda/penzmosas-es-terrorizmusfinansziroz-as-elleni-iroda>

tartás általában pénzügyi tevékenység folytatása vagy pénzügyi szolgáltatás igénybevétele volt, és csak ritkán fordult elő, hogy a bűncselekményből származó pénzt gazdasági tevékenység során használták fel. Az elkövetési érték 470 ezer és 2,7 milliárd forint között mozgott. Bár az ügyek nagyjából felében volt nemzetközi szál, az elkövetők 92 százaléka magyar állampolgárságú volt.

Mind a nemzetközi, mind a hazai szakirodalomban sokat olvashatunk az ún. pénzfutárok (angolul *money mule*, azaz „pénzöszvér”) közreműködésével elkövetett pénzmosásról, amely Európa-szerte ismert pénzmosási technika (MEZEI, 2020). Az Europol adatai szerint az ilyen bűncselekmények több mint 90 százaléka kiberbűncselekményekhez köthető.⁶ Ezekben az ügyekben az alapcselekmények általában az internetes környezetben elkövetett csalások vagy az információs rendszer felhasználásával elkövetett bűncselekmények, amelyek elkövetési helye többnyire különbözik az eredetleplezés színhelyének országától (MEZEI, 2020). A pénzfutárokat általában a jogszerű tevékenység látogatását keltve, megtévesztéssel szervezik be, hogy bankszámlát nyissanak vagy meglévő bankszámlájukat rendelkezésre bocsássák, majd az onnan felvett pénzeszeget jutalék ellenében adják át meghatározott személynek vagy utalják tovább azt jutalék, esetleg fiktív munka fejében (NAGY – MEZEI, 2018). Mivel általában kisebb összegek mozognak a bankszámlák között, a tranzakciók általában nem akadnak fenn a pénzmosási ellenőrzéseken. Jellemzően külföldi pénzügyi szolgáltatók által vezetett számlákról kezdeményezett átutalások révén érkeznek a hazánk területén működő pénzintézeteknél vezetett devizaszámlákra az összegek, amelyekkel aztán a pénzfutárok az utasításoknak megfelelő tranzakciókat végzik (SISÁK, 2013). A nyomozó hatóság ezekről a bűncselekményekről gyakran úgy szerez tudomást, hogy az utalást végrehajtó külföldi pénzintézet SWIFT-üzenet formájában értesíti a tranzakciót jóváíró hazai pénzintézetet a kezdeményező országban elkövetett csalásról. A pénzfutárokat gyakran az interneten keresztül környékezik meg – pl. közösségi oldalakon, üzenetküldő szolgáltatásokon keresztül, vagy e-mailben –, és e tekintetben fontos szempont az elérhetőség, tehát az, hogy mennyire ismert az e-mail címük, tartózkodási helyük stb. Az Europol adatai szerint egyre több közvetítőt keresnek meg a közösségi médián hamis állásajánlatokkal, illetve hirdetésekkel.⁷ Szintén növekszik a pénzfutárrá válás kockázatát az anyagi nehézségek; ha az internetes tevékenység (pl. álláskeresés) alapján kikövetkeztethető, hogy az illető pénzsűké-

⁶ <https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/public-awareness-and-prevention-guides/money-muling>

⁷ <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/422-arrested-and-4%C2%A0031-money-mules-identified-in-global-crackdown-money-laundering>

ben van, nagyobb eséllyel környékezik meg ilyen megbízással (NAGY – MEZEI, 2018). Amerikai adatok is azt mutatják, hogy a diákok, az álláskeresők és a társkereső oldalakon regisztráltak különösen sérülékeny populáció a pénzfutárrá válás szempontjából.⁸ Nagy-Britanniában, ahol sokat foglalkoznak a problémával, arra figyelmeztetnek, hogy a fiatalok mellett az idősebb korosztály is egyre nagyobb arányban képviselteti magát a pénzfutárok körében; a CIFAS (a csalás megelőzéséért felelős legnagyobb brit szervezet) adatai szerint 2017 óta 34 százalékkal nőtt a 40-60 évesek aránya az ilyen cselekményeket elkövetők körében.⁹ A Barclays bank arra is figyelmeztet, hogy az egyetemisták továbbra is célpontjai a „*money mule*” jellegű ügyletekre való felhívásoknak; a pénzfutárok több mint egyötöde 21 év alatti, kétötöde 25 év alatti.¹⁰ Riasztó adat, hogy a bank által folytatott felmérés szerint a megkérdezett fiatalok 63 százaléka nincs tisztában azzal, hogy az ilyen cselekményekben való részvétel büntetőjogi felelősségre vonást eredményez.

Egy dél-koreai kutatás arra is fényt derített, hogy milyen kapcsolat van a demográfiai tényezők és a pénzfutárok „toborzásának” módja között. *Hong és Lee* (2023) eredményei szerint a húszas éveikben járó, középfokú végzettségű munkanélkülieket leginkább közösségi oldalakon toborozzák, míg az alacsony iskolázottságú, nem foglalkoztatott tinédzsereket és az ötvenes éveikben járó, büntetett előéletű férfiakat többnyire offline környékezik meg. A magasan iskolázott, húszas vagy harmincas éveikben járó munkanélkülieket nagyobb valószínűséggel érik el online álláskereső csatornákon keresztül.

A „*money mule*”-ügyletek mellett a kibertérben elkövetett pénzmosás egyéb módszerei is ismertek. Ilyen például például a bitcoin és egyéb altcoins műveletek segítségével elkövetett pénzmosás. (NAGY – MEZEI, 2018) Valódi vagy hamis alapítványok támogatásának színlelése szintén lehetőséget biztosíthat a különböző forrásból származó pénzek „tisztára mosására”. Nagy pénzeszegek legalizálására alkalmasak továbbá például az illegális szerencsejátékok, az ún. szabad munkavállalási oldalak, az online fizetős játékok, az offshore cégek és a C2C-ügyletek, azaz az egyéni fogyasztók közötti internetes kereskedelem.

Péceli Ádám (2022b) egyik tanulmányában a Pénzügyi Akció Munkacsoport (FATF) jelentései alapján foglalja össze a legjellemzőbb pénzmosási módszereket.

⁸ <https://www.fbi.gov/how-we-can-help-you/safety-resources/scams-and-safety/common-scams-and-crimes/money-mules>

⁹ <https://www.cifas.org.uk/newsroom/middle-aged-mules>

¹⁰ <https://home.barclays/news/press-releases/2023/10/barclays-warns-of-23-per-cent-surge-in-student-money-mules/>

A fent már taglalt, pénzfutárok közreműködésével elkövetett pénzmosás az egyik legegyszerűbb és legkedveltebb módszer, hiszen nem igényel különösebb szakértelmet, olcsó, és szinte lehetetlen nyomon követni. A pénzmosásban jogi személyek – különösen fedő- és fantomcégek – is gyakran közreműködnek. A legális kereskedelmi céllal létrejött, valós üzleti tevékenységet folytató és legális vállalkozásból származó nyereséget generáló, leggyakrabban a szolgáltató ágazatban tevékenykedő fedőcégek pénzmosási mechanizmusokban való felhasználásának elsődleges célja a bevételek legalizálása azáltal, hogy összekeverik azokat a vállalat legális jövedelmével. Ennek egyik legegyszerűbb módja, hogy a beérkező bevételeket készpénzzel történő értékesítésből származó nyereségnek álcázzák. A fedőcégeket a szervezett bűnözői csoportok gyakran több szinten használják pénzmosási célra. A fantomcégek (fiktív vagy álcégek) általában kimondottan a bevétel legalizálásának eszközeként szolgálnak; egyáltalán nem végeznek üzleti tevékenységet, nem rendelkeznek vagyonnal, alkalmazottakkal, és vezetőik vagy a cégek szolgáltatásokat nyújtó ügynökök, vagy névleges tulajdonosok. A fantomcégek egyik típusaként említhetők a polc-társaságok (alvó társaságok), amelyeket már bejegyeztek, vannak igazgatóik, részvényeseik és adminisztratív szervezetük, de értékesítésükig hibernált állapotban tartják őket. Általában nem rendelkeznek jelentős vállalati vagyonnal, nem végeznek üzleti tevékenységet, és külföldön vannak bejegyezve. A pénzmosásos technikák láncolatában további újabb elemként említhető a bizalmi vagyonkezelő és vállalati szolgáltatók igénybevétele a tényleges haszonélvező személyazonosságának elleplezésével. Utóbbiak számos különböző szolgáltatást kínálnak, jellemzően szakemberek – ügyvédek és könyvelők – közreműködésével. Ilyen szolgáltatások például a társaságok alapítása, üzleti ügyek intézése és adminisztrációja, képvisellete, illetve a vagyonkezelőként való fellépés. A bizalmi vagyonkezelő és vállalati szolgáltatókkal kapcsolatos kockázatok egyrészt a jogrendszer titoktartási szabályaiból, másrészt a tényleges tulajdonosok és a társaságok közötti, köztes védőpajzsként működő szolgáltatókból, végül pedig a szolgáltatásokban részt vevő szakmai szereplőkből, a „kapuőrökből” fakadnak. Szintén pénzmosásra alkalmas technika az illegális vagyonnak az ingatlanvásárlást finanszírozó hitelek révén történő tisztára mosása. A hitelviszafizetési rendszerek általában fiktív szerződések, amelyek formálisan két különböző, ám azonos tulajdonossal rendelkező jogalany (jellemzően társaságok) között jönnek létre annak érdekében, hogy a forrást törvényesként tüntessék fel. Ehhez hasonlóak az ún. *back-to-back* hitelkonstrukciók, amelyeknél a bevételt egy bank és egy vállalat közötti törvényes kölcsönszerződés biztosítékeként használják fel. Az arany, a gyémánt és az ékszerek kereskedelme szintén kedvelt és egyszerűen alkalmazható eszköze a pénzmosásnak.

A biztosítási szektor és a tőzsde is számtalan lehetőséget kínál a bűnelkövetők számára az illegális jövedelmek tisztára mosására, ahogy a vagyongeneráló alapcselekmények elkövetésére is. Az elkövetők gyakran több technikát is ötvöznek a minél sikeresebb megvalósítás érdekében.

A pénzmosási technikák és az alapcselekmények mellett a hazai szakirodalom a jogalkotói gyakorlatról, illetve annak problémáiról is ír. Bár ezek a tapasztalatok kutatásunk témáját kevésbé érintik, néhány gyakorlati vonatkozás említést érdemel. A tanulmány elején idéztünk adatokat, amelyek szerint a regisztrált pénzmosás bűncselekmények száma az utóbbi években jelentősen emelkedett. Ez azonban még így sem közelíti meg a leggyakoribb alapcselekmények – csalás, költségvetési csalás, kábítószer-kereskedelem – volumenét. A MONEYVAL 2015–2016-ban lefolytatott országvizsgálatának (MONEYVAL, 2016) előkészítése körében a Legfőbb Ügyészség 2015 novemberében felmérte a 2010. január 1. után indult bűnügyek tapasztalatait (SINKU, 2017). A vizsgálat – amely egyébként rámutatott az ENYÜBS-rendszer hiányosságaira is – 157 pénzmosás miatt indult büntetőügyet azonosított, amelynek harmadában akkorra már befejeződött a nyomozás. Ez a szám meglehetősen alacsonynak tűnt a pénzmosás alapcselekményeként számításba vehető, vagyongeneráló bűncselekmények évente akár százezresre tehető nagyságrendjéhez képest.

Az ennek okaként megjelölt probléma – nevezetesen az illegálisan szerzett vagyon utóéletének felderítését és egyben a vagyonvisszaszerzést is szolgáló nyomozási cselekmények elmaradása – és a gondatlan alakzattal kapcsolatos aggályos jogalkalmazói gyakorlat miatt került sor a KF.9725/2004/379-II. számú, 2015. november 24-én kelt főosztályvezetői iránymutatás kiadására, amely a pénzmosás miatt indult bűnügyek ügyészi feldolgozásához írt elő követendő szempontokat. (SINKU, 2017: 136) Szintén a fenti időszakot érintő ügyészi jogalkalmazói tapasztalat a „pénzügyi ügynökként” vagy pénzfutárként történő elkövetés egyre nagyobb térnyerése, amely cselekmények jellemzője a több – rendszerint legalább három – ország területén átnyúló elkövetés és az, hogy az alapcselekményt valamely Európai Unió kívüli, „egzotikus” államban hajtják végre. A 2016. évi MONEYVAL-jelentés ajánlásaiban megfogalmazott követelmények teljesítését elősegítendő két kormányrendelet¹¹ született, amelyek két cselekvési tervet tartalmaztak, egyebek mellett az ügyészségre is szignált feladatokkal.

¹¹ 1333/2017. (VI. 9.) Kormányrendelet a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni nemzeti kockázatértékeléssel kapcsolatos cselekvési tervről; 1688/2017. (IX. 22.) számú Korm. határozat a Moneyval ajánlásainak végrehajtásáról.

„A cselekvési tervek alapján és az 5. értékelő jelentés eredményeinek figyelembevételével a Legfőbb Ügyészség átfogó körleveleket és iránymutatásokat adott ki a pénzmossási ügyekben érvényesülő igazságszolgáltatási gyakorlat utasítására és egységesítésére.” (PÉCELI, 2022c: 258)

Az említett iránymutatások jogalkalmazói gyakorlatra gyakorolt hatásainak felmérésére a Legfőbb Ügyészség Terrorizmus, Pénzmosság és Katonai Ügyek Főosztálya 2020-ban vizsgálatot indított, amely a pénzmossással kapcsolatos bűncselekmények ügyszámát elemezte 2020. január 1. – június 30. között. (PÉCELI, 2022c) Az országos szinten kiválasztott 367 ügyből származó statisztika adatait összevetették a 2015-ben végzett vizsgálat eredményeivel, vizsgálva a nyomozás megszüntetésének okait, azonosítva a nyomozati és a bírósági szakasz bizonyítási nehézségeit, figyelmet fordítva a vagyonvisszaszerzési ügyekre és a nemzetközi együttműködés kérdéseire is. A vizsgálat a pénzmossási bűncselekmények szerkezeti összetételének jelentős változásait tárta fel; a korábban domináns saját jövedelem tisztára mosása 49 százalékról 2 százalékra csökkent, és a gondatlan-ságból történt elkövetés is 1 százalékra mérséklődött a korábbi 30 százalékról¹².

„Az esetek 86%-os többsége harmadik fél által, külföldi joghatóságok területén elkövetett, csalásból vagy informatikai jellegű bűnözésből eredő jövedelem legalizálását célozta pénzmossást elkövető személyek közvetítésével. Az összesen 367 ügyből 201-ben (47%) a gyakorlatban »dinamikus« pénzmossásnak is nevezett »leplezési típusú« pénzmosság, 151-ben pedig (35%) a végfelhasználók vagy kedvezményezettek által elkövetett »megszerzés típusú, statikus« pénzmossásnak is nevezett bűncselekmény miatt indult nyomozás.” (PÉCELI, 2022c: 261).

Az elemzett ügyek mintegy 80 százalékában külföldön követték el az alapcselekményt, amely eredmény – az alapcselekmények minősítés szerinti megoszlásával együtt – a pénzfutár-módszer elterjedésére utal. Ahogy az a továbbiakban kiderül, aktavizsgálatunk eredményeként mi is hasonló megállapítást tettünk.

Pénzmosság a bűnügyi statisztikában

A bűnügyi statisztika

Előjáróban a hazai bűnügyi statisztikai rendszerről kell néhány jellemzőt ismertetni, annak érdekében, hogy a statisztikai adatok elemzése ne vezessen tévútra.

¹² Korábban a pénzfutárok általában gondatlan pénzmosságért feleltek, míg az utóbbi évek bírósági gyakorlatában eltolódás érzékelhető az esetőleleges szándék megállapításának irányába a közvetítők közreműködése esetén (TITMANN-NÉ, 2022).

A hazai bűnügyi adatszolgáltató rendszer két különálló részből tevődik össze. Az egyik a rendőri-ügyészi tevékenységet tükröző ENYÜBS-rendszer, a másik a bírósági statisztika. E kettősségből az elemzések során több probléma adódik. A büntetőbírósági statisztika a bűnözés alakitani jellemzőit a büntetőjog kategória-rendszerén belül tükrözi, az adatok nyilvántartása a törvényi tényállásokhoz kötődik. A bírósági ítéletek alapján felállított statisztika adatmezői nem minden esetben hozhatók fedésbe a kriminológiai szempontból fontos vizsgálati tényezőkkel. Viktimológiai jellemzők nehezen, vagy egyáltalán nem tárhatók fel a bírósági statisztika alapján. A bírósági statisztikába akkor kerülnek be az adatok, amikor jogerős befejezést nyer az ügy. Ez azt jelenti, hogy az elkövetéstől akár 6-8 év is eltelhet, amíg az adat bekerül a statisztikai rendszerbe. Ezeket az adatokat a tényleges bűnözés szempontjából nézve nem nagyon nevezhetjük aktuálisnak. Ha a jelenlegi történéseket vagy a közelmúlt eseményeit szeretnénk vizsgálni, akkor a bírósági statisztika nem tud releváns információval szolgálni.

A következő nehézséget okozó tényezőt a bírósági statisztika adatainak elemzése során a nyilvántartási egységek jelentik. A bírósági statisztika nem bűncselekmények szerinti nyilvántartás: a statisztikai alapegység az ügy vagy akta. Egy ügyben egy eljárás során több büntetőügyben is ítélezhet a bíróság. Nyilvántartási problémák miatt azonban egy ügghöz csak egy bűncselekményt kapcsol a statisztika. Ez jellemzően a legsúlyosabb bűncselekmény, ezért a kisebb súlyú cselekmények vizsgálata nehézségekbe ütközik, illetve nem lesz teljes körű. Azaz, ha a pénzmosás mellett más súlyosabb bűncselekmény is megvalósult, akkor a bírósági statisztikában a pénzmosás nem fog megjelenni.

Az ENYÜBS jellemzői

A közkeletű – és sajnos néha még szakemberek körében is felbukkanó – hiedelemmel ellentétben a bűnügyi statisztika nem közvetlenül a bűnözés alakulását, a bűnügyi helyzetet tükrözi. A bűnügyi statisztikák jellemzően ügyforgalmi statisztikák (nem csak nálunk, ez minden ilyen jellegű nyilvántartásra érvényes), tehát azokat az eseteket tartalmazzák, amelyekben a nyomozó hatóságok eljárak. A pénzmosással kapcsolatban különösen fontos ez a körülmény, mert ebben az esetben feltételezhetően jelentős, bár közvetett forrásokból sem ismert nagyságrendű látens cselekmények húzódnak meg a háttérben.

Egy-egy bűncselekménnyel kapcsolatban a bűnügyi statisztikában megjelenő adatokat sok tényező befolyásolja, s ezek közül csak az egyik – és nem is a legfontosabb – az adott cselekmény előfordulási gyakorisága. A nagyobb gyakoriságú bűncselekménytípusok (10 000 vagy ezt meghaladó esetszám) adataiban kimutatható a kapcsolat a cselekmények más módszerekkel – viktimológiai vizs-

gálatokkal, *self-report* adatfelvételekkel – mért gyakorisága és a bűnügyi statisztikában megjelenő előfordulási értékek között. Az összefüggés azonban csak hosszabb távon szignifikáns. Egy adott év bűnügyi adatai ugyanis nem biztos, hogy a bűncselekmények tényleges előfordulási gyakoriságát tükrözik.

A kisebb gyakoriságú bűncselekmények esetében a számok alakulására ható, nem a bűncselekmények gyakoriságából eredő tényezők következményei felerősödve jelentkeznek. Ezeknél a bűncselekményeknél jelentős évenkénti ingadozást mutatnak a bűnügyi statisztikai adatok. Az egyik évben néhány esettel találkozhatunk, majd akár több százra is emelkedhet az ügyek száma, hogy aztán rövid idő elteltével újra csak egy-két ügy szerepeljen a statisztikában. Ezek a hektikus változások minden bizonnyal nem az alapcselekmény elkövetésének gyakoriságában bekövetkező eltéréseket jeleznek, valószínűbb, hogy a hatóságok munkájában kell a gyors változások okait keresnünk. Egy-egy kampány, amelynél fogva nagyobb figyelem irányul valamilyen bűncselekménytípusra, jelentősen megnövelheti a felderített és a statisztikába bekerülő esetek számát, majd a figyelem lanygulásával az esetszám a korábbi szintre csökken.

Pénzmosással kapcsolatos ügyek a bűnügyi statisztikában

Az alábbiakban ENYÜBS pénzmosással kapcsolatos eseteit elemezzük. Az utóbbi két évtizedben a statisztika szerint a pénzmosás bűncselekmények gyakorisága a következők szerint alakult.

A pénzmosással kapcsolatos bűncselekmények változatos képet mutatnak. Jelentős ingadozások figyelhetők meg az egyes évek adatai között. Az első időszakban szinte csak a bejelentési kötelezettség elmulasztásával kapcsolatos esetek fordultak elő. Ezek sokszor sorozat-bűncselekmények voltak: 2008-ban például csak két büntetőügyről volt szó, de az egyikben 61 rendbeli elkövetést találtak. Ezeket az eseteket a statisztika egy-egy bűncselekményként regisztrálta, így adódik 2008-ban a 62-es bűncselekményi esetszám, de ezek csak két elkövetőhöz kapcsolódnak.

A dátum egy kicsit megtévesztő, mert a 61 esetet tartalmazó cselekményekkel kapcsolatos eljárást az Állami Pénz- és Tőkepiaci Felügyelet (ÁPTF) kezdeményezésére indították. Az ÁPTF a feljelentést még 2003-ban tette meg, az eljárás tehát 5 évig tartott, három évig húzódott a nyomozás, majd 2006-tól 2008-ig az ügyészség foglalkozott az ügyvel, amely végül vádemeléssel zárult. A másik ügyet a rendőrség bűnügyi osztálya derítette fel. Ebben az esetben 2006-ban került sor a feljelentésre és két év alatt sikerült lezárni a nyomozást, amely a vádirat benyújtásával zárult és került be a statisztikába.

A két kiugró értéket 2006-ban és 2009-ben szintén a bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt indult büntetőügyek okozták. 2006-ban 14 pénzmosás és 1123 bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt indított eljárás volt. 2009-ben 46 pénzmosási ügy került be a statisztikába, és 931 bejelentési kötelezettség elmulasztása. Ezt követően csökkentek az esetszámok és megfordult a tendencia: a bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt indított eljárások száma csökkent, vélhetően a bűncselekmény gondatlan alakzatának 2007 nyarán történt dekriminalizálása miatt. Az utóbbi öt évben már csak évente egy-két bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt indított eljárás fordult elő. Az ebben az időszakban bekövetkezett növekedést a pénzmosásos esetek gyakoribbá válása okozta.

A kétezres évek első évtizedében tehát sok feljelentési kötelezettség elmulasztása miatt kezdeményezett eljárás indult, amelyek azonban sokszor sorozat-bűncselekmények voltak, és hektikus ingadozásuk eltorzítja a tényleges trendet. Ezért érdemes ezek figyelembevétele nélkül is megnézni a statisztikát.

A korábbi években, az 1978. évi IV. törvény 303. és 303/A. §-ai szerint minősülő ügyekben is jelentős ingadozás volt megfigyelhető. Azokban az években, amikor az állami felügyeleti szervektől több jelzés, feljelentés érkezett, nagyobb esetszámmal találkozhatunk. Amikor a nyomozó hatóságok saját felderítései domináltak, kevesebb esetben indult eljárás.

A 2015-ig lényegében stagnáló esetszámok a következő években erőteljes növekedésnek indultak. 2022-ben az esetszámok meghaladták az ötszázat, de a pénzmosás még mindig a nagyon kis esetszámú bűncselekmények közé tartozott. Ilyen alacsony esetszámok esetén a statisztikai elemzés nem lehetséges. Feltételezhető azonban, hogy a kis gyakoriságok mögött nagyobb látencia húzódik meg, azaz sok bűncselekményre vélhetően nem derül fény. Erre utalnak a gyorsan növekvő adatok, amelyek nem feltétlenül a bűncselekmények számának növekedését, hanem a nyomozó hatóságok aktivitásának, a pénzmosásos cselekményekkel kapcsolatos érzékenységének változását jelzik.

A törvényi szabályozás többször is változott a bemutatott időszak alatt. A változások az esetszámok növekedésével jártak együtt, nagyobb figyelem irányult a pénzmosással kapcsolatos bűncselekményekre. Ennek tulajdonítható, hogy az első időszakban 2009-ben volt a legmagasabb a felderített és befejezett ügyek száma (n=46). A következő évek adatai szerint a felderített ügyek száma kezdett visszaállni a korábbi évek szintjére, majd a 2015. évet követően jelentős emelkedés kezdődött. A sokáig 50 alatti esetszámok 2022-ben már meghaladták az 500-at. Ez jelentős, tízszeres növekedést jelent, de a kezdeti nagyon alacsony esetszám miatt az összes bűncselekményhez képest a pénzmosások száma még mindig elenyészőnek tekinthető.

A növekedés mindenestre jelzi, hogy a jövőben nagyobb figyelmet kell majd szentelni a pénzmosás bűncselekmények alakulása vizsgálatának.

Ahogy arra korábban már utaltunk, az éves adatok vizsgálata félrevezető lehet, mert az adott évben regisztrált esetek többségét a korábbi években követték el. Az éves adatok tehát nem az adott évben a bűncselekmények gyakoriságában bekövetkezett változásokat mutatják. Az alacsony esetszámok miatt a statisztika alakulására legnagyobb hatással a nyomozó szervek aktivitása hat.

A 2021-es statisztika is túlnyomó többségében korábbi években elkövetett büntetőügyeket tartalmaz, amelyekben jellemzően 3-4 évvel az elkövetés után fejeződik be az eljárás. (1. számú táblázat)

1. számú táblázat:

A 2021-ben regisztrált pénzmosás bűncselekmények az elkövetés ideje szerint

Év	Btk. 399. §	Btk. 400. §	Összesen
2013	8	0	8
2014	16	1	17
2015	19	1	20
2016	37	–	37
2017	49	2	51
2018	63	18	81
2019	36	12	48
2020	31	12	43
2021	47	5	52
Összesen	306	51	357

Az időeltolódás azt jelenti, hogy a cselekmények, illetve a felderítésük növekedése már a korábbi években elkezdődött. Az ENYÜBS output jellege miatt az ügyek néhány éves elcsúszással kerülnek be a statisztikába. A cselekmény elkövetése és a hatósági eljárás megindítása között legalább egy, de nem ritkán több év is eltelik. Az eljárások is nagyon elhúzódnak, az egy éven belül befejeződött eljárás csak ritkán fordult elő. A nyomozó hatósági, illetve ügyészségi munka nem ritkán két-három vagy akár több évet is igénybe vesz. A vizsgált időszakban az elindult eljárások döntő többsége megalapozottnak bizonyult, az ügyek többségében vádirat benyújtásával, vádemeléssel zárult a nyomozó hatósági–ügyészségi szakasz.

Az ügyek többségét a nem szervezett elkövetés jellemzi, de néhány esetben bünszervezet jelenlétét állapították meg. 2021-ben két esetben bünszövetségben,

16 esetben bűnszervezet tagjaként követték el a bűncselekményt, és két esetben regisztrált bűnszervezettel való kapcsolatot az ENYÜBS statisztika. Az évi 357 ügyszóhoz viszonyítva a szervezett elkövetés csak az összes eset töredékét jelenti.

A bűncselekmények területi elhelyezkedésének vizsgálata során a budapesti súlypont mellett más jellegzetes mintázottság nem volt kimutatható. Budapest kiemelkedő jelentőségét a bűnügyi helyszínek között az itt koncentrálódó pénzintézetek jelenléte magyarázza.

Az elkövetők

Az elkövetők esetében a 2021-es ENYÜBS-statisztika adatait vizsgáltuk, mert a később ismerttetett aktavizsgálat a 2021-ben jogerős bírósági ítélettel lezárt pénzmosási ügyeken alapul. 2021-ben a pénzmosással kapcsolatban 458 ismertté vált elkövető adatait tartalmazza a statisztika.

2. számú táblázat: Az elkövetők nemek szerinti megoszlása

Nem	Pénzmosás		Összes bűnelkövető	
	<i>Elkövetők száma</i>	%	<i>Elkövetők száma</i>	%
Férfi	332	73,0	120 825	82,4
Nő	125	27,0	25 811	17,6
Összesen	457	100,0	146 636	100,0

Megállapítható, hogy az összes ismertté vált bűnelkövetőhöz képest a pénzmosás esetében szignifikánsan, mintegy 10 százalékkal magasabb a női elkövetők aránya. (2. számú táblázat) A korábbi évek adatai is hasonlóan alakultak, volt olyan év, ahol a nők aránya a 30 százalékot is meghaladta. A pénzmosások esetében tehát a szokásosnál több női elkövetővel kell számolnunk.

3. számú táblázat: Az elkövetők előélete

Előélet	Pénzmosás		Összes bűnelkövető	
	<i>Gyakoriság</i>	%	<i>Gyakoriság</i>	%
Büntetett	121	26,4	41 089	28,0
Büntetlen	337	73,6	105 544	72,0

Az előéletet vizsgálva (3. számú táblázat) nem találunk szignifikáns különbséget a pénzmosás és az egyéb bűncselekmények elkövetői között.

A pénzmosás esetében valamivel kisebb a büntetett előéletűek aránya, de az eltérés nem jelentős. Az mindenesetre megállapítható, hogy jellemzően nem a bűnöző életmódot folytatók közül kerülnek ki az elkövetők.

A pénzmosás nem a fiatalokra jellemző bűncselekmény, 2021-ben mindössze egyetlen fiatalkorú elkövetővel szemben folytattak eljárást. Időskorúval is csak elvétve lehet találkozni az elkövetők között. Ahogy azt a 4. számú táblázat mutatja, a pénzmosás bűncselekmények elkövetői jellemzően középkorúak.

4. számú táblázat: Az elkövetők korcsoportonkénti megoszlása

Korcsoport	Pénzmosás		Összes bűnelkövető	
	Gyakoriság	%	Gyakoriság	%
Gyermekkorú (0–13)	–	–	1 763	1,2
Fiatalkorú (14–17)	1	0,2	7 666	5,2
Fiatal felnőtt (18–24)	83	18,1	26 078	17,8
Felnőtt (25–59)	356	77,8	103 611	70,6
Időskorú (60+)	18	3,9	7 557	5,2
Összesen	458	100,0	146 675	100,0

Feltűnően magas – a más bűncselekményeknél tapasztalható közel 4 százalékos arány kétszerese – a külföldi állampolgárságú elkövetők aránya (5. számú táblázat). Ez sokszor nehezíti és költségessé teszi az eljárások lefolytatását. A külföldiek jellemzően nem egyedül, hanem magyar elkövetőkkel együttműködve követik el a bűncselekményt.

5. számú táblázat: Az elkövetők állampolgársága

Állampolgárság	Pénzmosás		Összes bűnelkövető	
	Gyakoriság	%	Gyakoriság	%
Magyar	422	92,1	141 319	96,3
Külföldi	36	7,9	5 369	3,7
Összesen	458	100,0	146 688	100,0

A külföldi elkövetők általában tartózkodási engedéllyel élnek Magyarországon, többnyire Budapesten. A lakóhely szerinti összehasonlításból Budapest emelkedik ki, az ismertté vált elkövetők 33 százaléka rendelkezett budapesti lakóhellyel a tett elkövetésekor. A megyei eloszlásban nincs kiemelkedően gyakori előfordulás.

A pénzmosás mint tradicionálisan fehérgallérosnak tekintett bűncselekmény esetében azt várnánk, hogy magasabb iskolai végzettséggel rendelkeznek az elkövetők, mint általában az egyéb bűncselekmények elkövetői, de – ahogy az a 6. számú táblázatból kiderül – az ENYÜBS-ből származó adatok ezt a feltételezést nem igazolják.

6. számú táblázat: Az elkövetők iskolai végzettsége

Iskolai végzettség	Pénzmosás		Összes bűnelkövető	
	Gyakoriság	%	Gyakoriság	%
1–7 osztály	10	2,1	7 096	4,8
8 osztály	70	15,3	29 849	20,3
Középiskola érettségi nélkül	71	15,5	17 700	12,1
Érettségi	44	9,6	18 987	12,9
Felsőfokú	30	6,6	12 465	8,5
Választ megtagadta	233	50,9	60 591	41,0
Összesen	458	100,0	146 688	100,0

Mindkét statisztikában nagyon magas a választ megtagadók aránya, ez egy kicsit megkérdőjelezi az adatok validitását, de nincs okunk feltételezni, hogy a magasabb végzettségűek nagyobb arányban kerülnék el a választ erre a kérdésre, vagy hogy a két elkövetői körre eltérő válaszmegtagadási hajlandóság lenne jellemző. Így végül is összehasonlíthatóak az adatok. Ahogy arra a későbbiekben kitérünk, aktavizsgálatunk során pontosabb adatokat sikerült összegyűjteni a végzettségre vonatkozóan, amik egy kicsit árnyalják a képet.

A várakozással ellentétben a pénzmosás elkövetői között kisebb arányban találunk felsőfokú végzettséggel, illetve érettségivel rendelkezőket, mint a teljes bűnelkövetői minta esetében. Ez megkérdőjelezi a hazai gyakorlatban megjelenő pénzmosás „fehérgalléros jellegét”, hiszen jellemzően nem felsőfokú végzettséggel vagy különleges pénzügyi szakismerettel rendelkező személyek az ismertté vált elkövetők. A foglalkozással összefüggésbe hozható elkövetés is csak 11 esetben fordult elő ezekben a büntetőügyekben.

A teljes bűnelkövetői populációhoz viszonyítva a pénzmosás elkövetői között kicsit magasabb arányban vannak az egyedülállók (21,8%–17,5%) és a háltalanok (2,6%–1,6%).

Az elkövetői alakzatot vizsgálva kiemelkedik a felbujtók szerepe. A pénzmosás elkövetői között sokkal magasabb arányban találunk felbujtóként közreműködőket, mint a többi bűncselekmény elkövetői körében (7. számú táblázat).

A cselekményeket jellemzően a megvalósulás után derítik fel, az ismertté vált esetek mintegy 3 százalékában állapítottak meg kísérletet vagy tényállási előkészületet.

7. számú táblázat: Az elkövetők szerepe a bűncselekmény elkövetése során

Elkövetői alakzat	Pénzmosás		Összes bűnelkövető	
	Gyakoriság	%	Gyakoriság	%
Tettes	331	72,3	105 415	72,0
Társtettes	53	11,6	23 908	16,4
Felbujtó	42	9,2	2 448	1,8
Bűnsegéd	32	6,9	14 312	9,8
Összesen	458	100,0	146 083	100,0

Az elkövetés jellemzőit vizsgálva azt állapíthatjuk meg, hogy az elkövetők többsége (93%) egyedül valósította meg a bűncselekményt, de a többi bűncselekménnyel összehasonlítva magasabb a csoportos elkövetés aránya, és valamivel több a bűnszervezetben történő elkövetés, mint más bűncselekmények esetében. Ezzel szemben a bűnszövetségben történő elkövetés sokkal kisebb arányban fordul elő a pénzmosást megvalósító cselekményeknél (8. számú táblázat).

8. számú táblázat: Társas bűnelkövetési alakzatok alakulása

Elkövetési alakzat	Pénzmosás		Összes bűnelkövető	
	Gyakoriság	%	Gyakoriság	%
Csoportosan	30	6,5	5 033	3,4
Bűnszövetségben	5	1,1	15 816	10,8
Bűnszervezetben	16	3,5	3 663	2,5

Tekintve, hogy a pénzmosás elleni törvény¹³ célja, hogy megakadályozza a büntetendő cselekmények elkövetéséből származó pénznek vagy pénzben kifejezhető értékkel bíró dolognak a pénzmosás szempontjából veszélyeztetett

¹³ 2017. évi LIII. törvény a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról (Pmt.)

tevékenységeken keresztül történő tisztára mosását, valamint a terrorizmusnak pénzzel vagy pénzben kifejezhető értékkel bíró dologgal való támogatását, a tapasztaltaknál magasabb arányú együttműködést várnánk az elkövetők és a bűnszervezetek között.

Összefoglalás

Az adatok alapján valószínűsíthető, hogy a statisztika nem a tényleges bűnelkövetések gyakoriságát tükrözi, és részben vélhetően a felderítést végző szervezetek munkájában megmutatkozó változások okozzák az adatokban megfigyelhető ingadozást. A bűnügyi statisztika alapján a jelenség tényleges elterjedtségére, gyakoriságára nem tudunk következtetni, nem azonosítható látencia húzódhat meg a háttérben. Emiatt a cselekmények és az elkövetők jellemzőire vonatkozó adatok is torzíthatnak, hiszen nem ismerjük a hatóságok tudomására nem jutó cselekmények és elkövetőik jellemzőit. Az utóbbi években dinamikus növekvő esetszámok mindenesetre arra utalnak, hogy érdemes több figyelmet szentelni a pénzmosással kapcsolatos bűncselekményeknek.

Az ENYÜBS-adatok alapján megállapítható, hogy a 2021-ben regisztrált pénzmosás bűncselekmények elkövetői körében más bűncselekmények elkövetőihez képest felülreprezentáltak a nők, a középkorúak, a külföldi állampolgárságúak, az alacsony iskolai végzettségűek, és valamivel több köztük az egyedülálló és a hajléktalan személy is. Ezek az eredmények meglepőnek tűnhetnek a pénzmosással kapcsolatos sztereotip elképzelések, prekoncepciók fényében.

Mivel az ENYÜBS-statisztikában több pontatlanság is megfigyelhető, az emiatt jelentkező ellentmondásokat más módszereken alapuló kutatások, például aktavizsgálatok segítségével lehet tisztázni. Az idei évben végzett aktavizsgálatunknak az alábbiakban ismertetett eredményei ennek megfelelően némiképp árnyalják az ENYÜBS-adatok alapján kirajzolódó képet.

A pénzmosás elkövetői profiljának empirikus vizsgálata – egy aktakutatás eredményei

A hétköznapi sztereotípiák és prekoncepciók szerint a pénzmosás bűncselekmények elkövetőinek szociodemográfiai jellemzői eltérnek az általános bűnelkövetői minta jellemzőitől. Ahogy azonban azt már az ENYÜBS-adatok kapcsán is megállapítottuk, a különbségek nem olyan irányba mutatnak, mint azt várni lehetne. A konkrét esetek ismerete nélkül azt gondolnánk, hogy a pénzmosás elkövetői magas iskolázottsággal, megfelelő szakértelemmel és kiterjedt

kapcsolatrendszerrel rendelkező fehérgalléros bűnözők. Kapcsolataik kiterjednek a bűnözői szférára, az „alvilágra”, ahonnan a bűncselekményekből származó pénz ered, és a pénzügyi körökkel is megfelelő kapcsolatokat ápolnak, hogy a bűnös úton szerzett pénzt különböző pénzügyi machinációkkal tisztára tudják mosni. A bűnözőktől származó pénz átmegy valamilyen bonyolult pénzügyi műveletsoron, hogy immár megtisztulva, legális forrásból származó jövedelemként visszaáramoljon a megbízókhöz. Ez az elképzelés azonban inkább a témával foglalkozó filmekből származik, és nagyon messze áll a valóságtól, legalábbis hazánkat illetően. A pénzmosás miatt elmarasztalt bűnelkövetők ugyanis egyáltalán nem ilyenek, és a cselekmények is sokkal egyszerűbbek, mint azt kívülállóként gondolnánk. Az alábbiakban aktavizsgálatunk eredményei alapján ismertetjük, hogy mi jellemzi a hazai helyzetet valójában.

A kutatás keretében az országosan a 2021. évben jogerős bírósági ítélettel lezárt, pénzmosás bűncselekménye miatt lefolytatott büntetőeljárások ügyészégi házi iratait és nyomozati iratait dolgoztuk fel. A szükségszerű lemorzsolódás és a korábbi szabályozás szerint orgazdaságnak minősülő bűncselekmények kizárását követően összesen 111 büntetőügy 271 elkövetőjének adatai kerültek be a mintába. A kutatás módszere aktavizsgálat volt; egy előre meghatározott szempontrendszer alapján rögzítettük, majd az SPSS program segítségével statisztikai elemzésnek vetettük alá az ügyiratokban található adatokat. A feldolgozott aktákból származó adatokat összevetettük az ENYÜBS-rendszerben megtalálható információkkal is.

Az aktavizsgálat során összegyűjtött adatok többnyire hasonlóak az ENYÜBS-statisztikából származó adatokhoz, néhol azonban vannak eltérések, mert nem ugyanarról az alapsokaságról van szó a két esetben. Az ENYÜBS-adatok a 2021-ben statisztikába került ügyekre vonatkoznak, az aktavizsgálatba pedig a 2021-ben jogerősen befejezett büntetőügyek kerültek be. Ezért eltérő az ügyek száma és néhol az elkövetők jellemzői is. Az aktavizsgálat lehetőséget teremtett arra, hogy bepillantsunk a statisztikai adatok mögé. Bár az ENYÜBS-statisztika alapján kirajzolódó kép is valós, az aktákból származó információk árnyalják azt. Empirikus kutatásunk során pontosabban felmérhettük, hogy milyen szociodemográfiai jellemzőkkel bírnak a pénzmosás jogerősen elítélt elkövetői, illetve hogyan, milyen körülmények között követték el a terhükre rótt bűncselekményt.

A cselekmények és az elkövetés körülményei

Az aktavizsgálat céljából bekért büntetőügyek közel negyede a korábbi szabályozás szerinti orgazdaságnak minősülő cselekményt takart, amelyeket e cselekményeknek a pénzmosás „klasszikus” fogalmától eltérő kriminológiai jel-

lemzői okán kizártunk a vizsgálati mintából. Az egyéb, minimális lemorzsolódást követően maradt büntetőügyek 271 elkövetőjének túlnyomó többsége közvetítőként, pénzfutárként követte el a bűncselekményt. Ezeknek a cselekményeknek a célja nem a bűnös úton szerzett jövedelem legalizálása, a törvénytelen eredet elleplezése, hanem egyszerűen a pénzhez való hozzájutás. Az alapcselekmények elkövetői olyan módon szeretnének, és sokszor jutnak is hozzá az illegálisan szerzett pénzhez, hogy az ő személyük rejtve marad. Egyszerű pénzügyi tranzakciókkal, például átutalással a pénz nem válik legálissá, ezek a cselekmények túlnyomórészt statikus pénzmosást valósítanak meg.

Az általunk feldolgozott büntetőügyekben a leggyakoribb forgatókönyv az volt, hogy a terhelt anyagi ellenszolgáltatás („jutalék”) fejében bankszámlá(ka)t nyitott, ahova az alapcselekményből származó pénzüsszegek érkeztek, majd azt továbbutalta és/vagy készpénzben felvette és azt egy megjelölt helyen és időben átadta meghatározott személynek, vagy meglévő bakszámláját bocsátotta rendelkezésre ilyen célra. Fontos kiemelni, hogy – ahogy azt az elkövetők anyagi háttérét leíró adatoknál látni fogjuk – az elkövetést elsősorban a szűkös anyagi helyzet motiválta. Jól bemutatja ezt az egyik elkövető vallomásából származó részlet, amely egyben a tipikus elkövetési magatartás leírása is.

„2014-ben meghalt a férjem. Egyedül maradtam két kamaszodó fiúgyermekkel. A házukból tartozások miatt ki kellett költöznünk. Egy kis lakást tudtunk bérelni. Állásom nem volt. Nagy nehezen találtam egy kisegítői állást egy étteremben. Több ismerőst kerestem, illetőleg a család volt barátai-val beszéltem, hogy valami megfelelő munkát találjak. Biztosítanom kellett a megélhetést és a fiúkkal is sokat foglalkoztam. Egy ismerősöm mutatta be X.Y.-t, hogy ő tud egy kis pénzszerzési lehetőséget. A férfi elmondta, hogy külföldön dolgozott, de hazajött és megszűnt a kinti bankszámlája, de maradt pénze a kinti cégnél, amit átutalnának. Csak még nem rendeződtek az itthoni viszonyai, ezért ha megengedném, hogy az én számlámra utalják a pénzt, amit majd átadok neki, akkor fizetne 50 000 forintot. Kicsit gyanús volt a dolog, de mivel nagyon jól jött volna egy kis pénz, belementem.”

A jutalék általában valóban kis összeg, jellemzően 30-50 ezer forint, de több esetben mindössze tízezer forint vagy még annyi sem volt. Egy hajléktalan elkövető például 8600 forintot kapott az ügyletért (amely összegre vonatkozóan a bíróság az ítéletében vagyonelkobzást rendelt el).

Az elkövetőket jórészt ismerőseik, rokonaik, partnereik környékezték meg a megbízással, de volt néhány olyan büntetőügy, amelyben hamis álláshirdetés vagy „romantikus csalás” (HUHN, 2023) áldozatává vált személy követte el a

pénzmosást. Az egyik elkövető például azért nyitott számlát és adta át az ahhoz tartozó adatokat és bankkártyát a megbízóknak, mert munkát ígértek neki és azt, hogy oda érkezik majd a fizetése. Egy másik vádlottat egy interneten „megismert” személy vett rá illegális eredetű pénzösszegek fogadására és külföldre történő továbbutalására.

A középkorú nő az interneten került kapcsolatba az őt megtévesztő személlyel, aki azt állította magáról, hogy Malajziában dolgozó görög állampolgár, és letelepedési engedély hiányában nem tud magának bankszámlát nyitni. Az üzenetváltások során a vádlottban erős érzelmi kötődés alakult ki az állítólagos görög férfi iránt, és magas iskolai végzettsége, illetve a gyanakvásra okot adó, zavaros háttértörténet ellenére végrehajtotta, amit kértek tőle.

Az elkövetők egy része nem tettesként követte el a pénzmosást, hanem felbujtóként vett részt a bankszámlával rendelkező vagy azt nyitni hajlandó személyek toborzásában, illetve bűnsegédként járt el, például elvitte vagy elkísérte a bankba a számlát nyitó elkövetőt.

Volt olyan büntetőügy is, amelyben egy fogvatartott által a büntetés-végrehajtási intézetből elkövetett telefonos csalássorozatból származó jövedelem tisztára mosása céljából „gyűjtöttek” bankszámlákat az elkövetők ismeretési körükből, és a szervezés nagy részét az előcselekmény elkövetőjének zárkatársa bonyolította felbujtóként.

A hús külföldi állampolgárságú elkövető között több nigériai is volt, akik jellemzően a bankszámlát nyitó személyek toborzásában és egyéb szervezési tevékenységekben vettek részt. Az elmúlt évek pénzmosással kapcsolatos bírósági gyakorlatában nem ismeretlen jelenség, hogy olyan nigériai vagy esetleg más afrikai állampolgárok keresik meg és bírák rá a pénzmosás elkövetésével vádolt személyeket a bűncselekmények elkövetésére, „akik vagy maguk is internetes csalások elkövetésével foglalkoztak, vagy ilyen bűncselekményeket elkövető más személyekkel álltak kapcsolatban”¹⁴.

A háttérben tehát gyakran gazdasági társaságok megtévesztésével illegális jövedelemre szert tevő bűnözői hálózatok állnak. Ezen csoportok tevékenysége az érintett, jellemzően külföldi székhelyű gazdasági társaságok elektronikus levelezésének kifürkészésével és feltörésével azok gazdasági kapcsolatainak megismerése, majd az így nyert adatok segítségével fiktív e-mail üzenetek révén

¹⁴ Fővárosi Törvényszék B.1171/2018/16. számú ítélete.

a társaságok pénzügyi döntésekre jogosult tagjainak megtévesztése oly módon, hogy a cég valamely esedékes vagy annak vélt fizetési kötelezettségét az általunk megadott bankszámlákra küldve teljesítsék.

Az elkövetők vagy velük kapcsolatban álló ismeretlen személyek „a csalásból nyert összegek leplezett megszerzéséhez szükséges pénzmosási műveletek megszervezéséről is gondoskodtak – úgy az eltérített átutalásokhoz szükséges bankszámlák biztosításával, mint a bankszámla-tulajdonosok anyagi ellenszolgáltatás ígéretével történő beszerzésével, a számlákra utalt pénzek meghatározott további számlákra való átutaltatásával, végül pedig készpénzben, 3-10% közötti vagy fix összegű jutalék ellenében történő felvetetésével és átadatásával”¹⁵.

Hogy a számlatulajdonos és a számlára megtévesztéssel pénzt utaló között gazdasági kapcsolat látszatát keltsék, a megbízottakat gyakran ráveszik, hogy vegyenek a nevükre egy – tényleges gazdasági tevékenységet nem végző – gazdasági társaságot, illetve vállalják el annak ügyvezetői pozícióját. Az általunk vizsgált ügyekben is volt néhány olyan vádlott, akik elvállalták ilyen gazdasági társaságok névleges ügyvezetését, vagy ilyet alapítottak, és az e társaságok nevére nyitott bankszámlákon keresztül bonyolítottak a pénzmosási tevékenységek, amelyek mögött jellemzően a fent vázolt, külföldi szálat is tartalmazó forgatókönyv állt.

Az általunk feldolgozott büntetőügyek között csak néhány olyan volt, amelynek vádlottja a foglalkozásával összefüggésben követte el cselekményét.

Az egyik ilyen ügy két női elkövetője egy takarékszövetkezetnél dolgozott együtt több mint 10 éven keresztül, általában kétszemélyes fiókként működve, közvetlen felettes nélkül, sok ügyfelet megkárosítva az évek során. Az elsikkasztott pénzt saját vagy hozzátartozóik számlájára fizették be, illetve nem létező személyek nevére számlát nyitottak és azokon eredetleplezési céllal pénzügyi szolgáltatási tevékenységet, átutalásokat és készpénzfelvételt hajtottak végre.

Egy másik ügy banki munkatárs elkövetője a külföldi tulajdonosok részére vezetett „alvó számlák” vonatkozásában hamis átutalási megbízásokat töltött ki, amelyekre ráhamisította a számlatulajdonosok aláírását. A pénzt egyenesen, illetve „köztes” számlákon keresztül saját számlájára utaltatta, majd felvette, illetve bankkártyás vásárláshoz felhasználta.

¹⁵ Uo.

A pénzmosáshoz kapcsolódó előcselekmények közül tehát kiemelkedett a – többnyire internetes környezetben elkövetett – csalás¹⁶; a vizsgált ügyek közel 90 százalékában megtevesztéssel szerzett jövedelem tisztára mosása volt a cél. Néhány ügyben előfordult kábítószer-kereskedelem, emberkereskedelem, kitarottság és sikkasztás, de ezek olyan alacsony mintaelemszámúak voltak, hogy nem tették lehetővé az elkövetők jellemzőinek előcselekményenkénti összehasonlítását. Meg kell jegyeznünk, hogy az előcselekmények azonosítása nem volt mindig egyszerű feladat az akták gondos tanulmányozása ellenére sem, mivel ezek gyakran felderítetlenek, elkövetőik azonosíthatatlanok maradnak. A Fővárosi Törvényszék például így fogalmazott egyes, a külföldi gazdasági társaságok sérelmére megtevesztéssel megvalósított bűncselekmények kapcsán:

„Az eddigi gyakorlat szerint nem nagyon lehet megállapítani a bankszámlákat meghekkelő személyek kilétét, és pontosan azt sem, hogy végső soron kihez kerül az ily módon bűncselekmény útján megszerzett pénz.”¹⁷

Az ítéletek olvasása közben olyan benyomása támadt a kutatónak, hogy a bíróságoknak olykor meglehetősen kevés információ alapján kell állást foglalniuk a büntetendő előcselekmény létéről. Ez természetesen nem akadály a pénzmosás megállapításának, hiszen az alapcselekménynek „nem kell feltétlenül bűnösen elkövetettnek, vagy minden elemében bizonyítottnak lennie” (AMBRUS, 2020), ugyanakkor „»valamilyen szinten« bizonyítani kell a pénzmosás miatt folytatott eljárásban” (GÁL, 2021: 27). Ezzel kapcsolatban a Fővárosi Törvényszék több ítéletében is kifejtette, hogy a Varsói Egyezményt figyelembe vevő következetes bírói gyakorlat értelmében a közvetett, azaz csupán a körülményeken alapuló bizonyíték is elég kell legyen arra, hogy megtörtént az előcselekmény, illetve hogy ezen cselekmény miatt akár a belföldi, akár a külföldi hatóságok előtt megtett feljelentés kellő alapot szolgáltat annak megállapítására, hogy a pénzüsszegek valóban bűncselekményből és nem legális polgári jogi ügyletből származnak.

A B.688/2018/181. számú ítéletében is hasonlóan érvelt a testület, úgy foglalta állást, hogy „amennyiben a rendelkezésre álló bizonyítékok olyan zárt logikai láncot alkotnak, amellyel kapcsolatban észszerű kétség nem fogalmazható meg, az olyan bizonyosságot eredményez, melynek alapján bizonyítottnak tekinthető az elkövető büntetőjogi felelőssége.” A Kúria helytál-

¹⁶ Az alapcselekmények és elkövetői körük gyakran felderítetlen marad, így ezek pontos minősítésére, illetve az azokkal esetleg halmaztatban álló egyéb bűncselekményekre vonatkozó információkat általában nem tartalmazzák az ítéletek (pl. információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás).

¹⁷ Fővárosi Törvényszék 31.B.688/2018/34. számú ítélete.

lónak minősítette a Főváros Törvényszék okfejtését, miszerint „nincs jelentősége az alapbűncselekmény minősítésének, annak, hogy az elkövető egyébként büntethető-e, személye beazonosítható-e.”

Ahogy az eddigiekből kiderült, az általunk vizsgált büntetőügyek vádlottjai jellemzően nem vettek részt az előcselekmény elkövetésében, közel 90 százalékuk nem volt köthető az alapcselekményhez. A pénzmosást túlnyomórészt önálló cselekményként követték el; közel 80 százalékuk büntetőjogi felelősségét csak pénzmosás miatt állapította meg a bíróság, míg ötödük esetében más bűncselekmény is kapcsolódott a pénzmosáshoz. Ez inkább a férfi elkövetőkre volt jellemző; háromszor annyi esetben fordult elő náluk halmazat, mint a női elkövetők körében. A mintában előforduló leggyakoribb halmazati bűncselekmények a közokirat-hamisítás (n=32), a csalás (n=11) és a hamis magánokirat felhasználása (n=9) voltak.

Az elkövetők több mint fele egyedül valósította meg a bűncselekményt. Többes elkövetés esetén jellemzően barátok, rokonok, ismerősök vettek részt együtt a cselekményben. Gyakran előfordult, hogy az elkövető elmesélte barátainak, rokonainak, hogy milyen egyszerű pénzkereseti forrást talált, és a többieket is „beszervezte”. Vélhetően ez az oka annak, hogy bár az elkövetői alakzatra vonatkozó adatok az ENYÜBS-ben megjelenőkhöz hasonlóan alakultak, a társtettesek aránya magasabbnak bizonyult vizsgált büntetőügyekben (9. számú táblázat).

9. számú táblázat: Az elkövetők szerepe a pénzmosás bűncselekmény elkövetésében

Elkövetői alakzat	ENYÜBS		Aktvizsgálat	
	Gyakoriság	%	Gyakoriság	%
Tettes	331	72,3	165	61,1
Társtettes	53	11,6	66	24,4
Felbujtó	42	9,2	21	7,8
Bűnsegéd	32	6,9	18	6,7
Összesen	458	100,0	270	100,0

Az általunk vizsgált bűncselekmények kapcsán sokszor jelentős elkövetési értékek fordultak elő. Az átlagos elkövetési érték 36 674 000 forint volt. Ez azonban egy kicsit megtévesztő, amit az is jelez, hogy a medián „csak” 5 441 000 forintnak bizonyult, tehát az esetek felében ennél alacsonyabb volt az elkövetési érték. Az átlag néhány jelentős értéket érintő cselekménynek köszönhetően mutatkozik ilyen magasnak; a legnagyobb elkövetési érték ugyanis 666 000 000 forint volt. Ezek a nagy számok azonban korántsem azt jelentik,

hogy az elkövetők ilyen magas pénzüsszegekhez jutottak hozzá, hiszen ők csak az átutalásokban vettek részt, és többnyire csak 10 és 50 ezer forint körüli összegeket kaptak a közreműködésért.

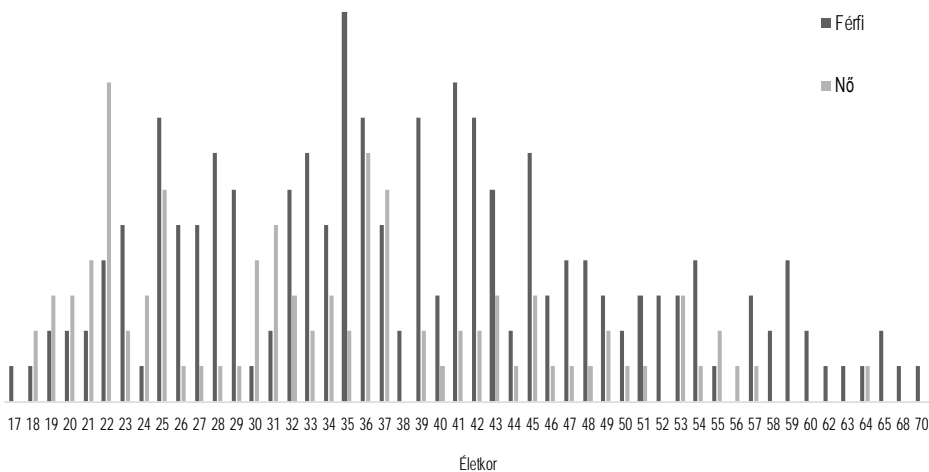
A magas elkövetési értékek időnként a bíróságokat is megtévesztették, és a teljes érintett összegre rendelték el vagyoneklobzást. Volt például olyan ügy, amelyben az elkövető hiába bizonygatta, hogy ennek a töredékét sem kapta meg, fellebbezését elutasították...

A pénzmosás elkövetőinek szociodemográfiai jellemzői

Az elkövetők többsége férfi, de a más bűncselekményeknél megszokott 16 százalékos körüli arányt jóval meghaladó számban voltak a női elkövetők a mintában. Az aktákban szereplő elkövetők 34 százaléka volt nő, ami meghaladja az ENYÜBS adatokból megállapított 27 százalékot. Ez is megerősíti azt, hogy a pénzmosásos ügyek kapcsán jóval több női elkövetővel találkozunk, mint más bűncselekmények esetében.

A legfiatalabb és a legidősebb elkövető is férfi volt. A legfiatalabb, 17 éves elkövető ismerőse kábítószer-kereskedelemből származó bevételét utalta tovább a számlájáról. A legidősebb, 70 éves elkövetőnél előkészületi szakban maradt a cselekmény, mert a számlájára utalt pénzt nem utalta tovább.

1. számú ábra: Az elkövetők életkori megoszlása

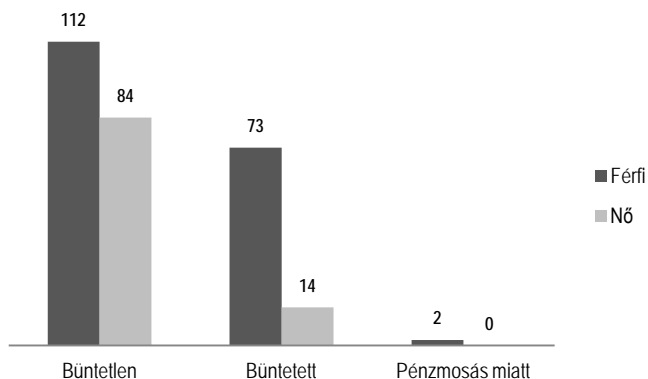

A férfiaknál az elkövetők átlagéletkora 38,7 év, a nőknél 33,9 év volt. A nők jellemzően korábbi életkorban követik el a cselekményt. A 20 év körüli korcsoportokban a nők felülreprezentáltak. Ebben az életkorban tehát a nők különösen veszélyeztetettek az elkövetővé válás szempontjából e bűncselekmény kapcsán. (1. számú ábra)

Az elkövetők döntő többsége szándékosan követte el tettét, csak öt esetben talákoztunk gondatlan elkövetéssel. Ez az eredmény összhangban van a már idézett megállapítással, hogy a pénzmosás gondatlan alakzatával kapcsolatos jogalkalmazói gyakorlat jelentősen változott az elmúlt években. Korábban a pénzfutárok gyakran gondatlan pénzmosásért feleltek (KÁRMÁN et al., 2016), míg az utóbbi évek bírósági gyakorlatában eltolódás érzékelhető az eshetőlegesen szándék megállapításának irányába a közvetítők közreműködése esetén (TITMANNÉ, 2022).

Az előéletet vizsgálva mindkét nem esetén megállapítható, hogy elkövetők túlnyomó része (67,4%) büntetlen (2. számú ábra). A nők esetében szignifikánsan magasabb volt a büntetlen előéletűek aránya (85,2%), mint a férfiak mintájában (57,7%). Utóbbi a férfiak esetében meghaladja a más bűncselekmények elkövetői körében tapasztalt arányt. Az általunk vizsgált mintában két olyan elkövető volt, aki korábban pénzmosásért volt büntetve, mindkettő férfi.

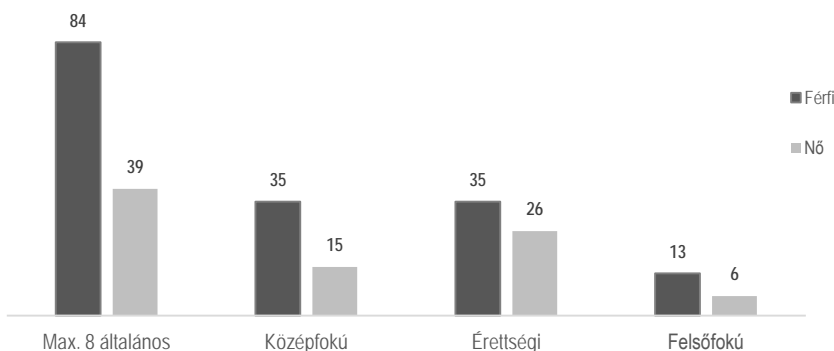
2. számú ábra: Az elkövetők előélete

Az iskolai végzettség (3. számú ábra) tekintetében kisebb arányú válasziánnyal szembesültünk, mint az ENYÜBS-statisztikában, mert csaknem minden aktából sikerült kikeresni ezt a változót. A korábban már ismertetett ENYÜBS-adatokkal összhangban az aktavizsgálat is megerősíti, hogy a pénzmosás miatt elma-

rasztalt elkövetők kevésbé iskolázottak, mint a bűnelkövetői átlag. Az általunk vizsgált ügyek – és az ENYÜBS-adatok – alapján tehát semmiképp sem tekinthetjük a pénzmosást tipikus fehérgalléros bűnözésnek. Bár az elkövetők 11 százaléka esetében nem sikerült azonosítani az elkövetés idején meglévő iskolai végzettséget, az adatok így is informatívak. Az elkövetők majdnem fele (43%) legfeljebb 8 osztályos általános iskolai végzettséggel rendelkezik, 16,6 százalékuknak van középfokú végzettsége érettségi nélkül (általában ipari vagy szakiskola). Mindössze az elkövetők 22,5 százaléka érettségizett, míg a felsőfokú végzettségűek aránya a mintában alig haladja meg a 6 százalékot, többségük férfi. A férfi elkövetők valamelyest iskolázottabbak, mint a nők.

3. számú ábra: Az elkövetők iskolai végzettsége

A családi állapotot vizsgálva, több kapcsolatban élő elkövetővel talákoztunk, mint amilyen arányt az ENYÜBS-statisztika mutat, bár az esetek 12,6 százalékában nem derült ki az iratokból a családi állapot. Az elkövetők 52,5 százaléka házastárssal vagy élettárssal élt a cselekmény elkövetésekor, míg az egyedülállók aránya 35 százalék volt a mintában. Az elkövetők 45 százaléka a gyermekével is együtt élt a bűncselekmény elkövetése idején.

A foglalkoztatási adatok tekintetében 16,6 százalékos válaszhiány mutatkozott. Adataink szerint a bűncselekmény elkövetésekor az elkövetők többségének (61%) volt állása, 10,5 százalékuk pedig valamilyen járadékszerű ellátásban részesült (rokkantsági nyugdíj, nyugdíj, GYES). Az általunk vizsgált büntetőügyek elkövetőinek többsége tehát rendelkezett valamilyen rendszeres jövedelemmel (10. számú táblázat).

A jövedelem nagyságára vonatkozó adatokat 78 esetben (27,3%) nem taláztunk az iratokban, ami viszonylag magas adathiánynak tekinthető. Ennyien nem válaszoltak az ezzel kapcsolatos kérdésekre az eljárás során, ami érthető annak

fényében, hogy az anyagi körülményekre vonatkozó kérdések érzékeny adatokra vonatkoznak. Az elkövetők többsége esetén mindazonáltal sikerült megállapítani, hogy mekkora jövedelemmel rendelkeztek az elkövetés idején, amely jövedelem a legtöbb esetben meglehetősen alacsony volt (11. számú táblázat).

10. számú táblázat: Az elkövetők munkaerő-piaci helyzete

Van-e állása?	Gyakoriság	%
Igen	162	59,8
Nem	34	12,5
Járadék	30	11,1
Nincs adat	45	16,6
Összesen	271	100,0

11. számú táblázat: Az elkövetők jövedelme (forintban)

Legális havi jövedelem (forintban)	Átlag	Medián
	156 000	140 000

Az akták feldolgozása során rögzítettünk egy, a vagyoni helyzetet jelző mutatót is. A mutató meghatározásakor nem csak a legális havi jövedelmet vettük figyelembe. Különösen vállalkozók esetében gyakran előfordul, hogy a formális jövedelem alacsony, ennek ellenére jó körülmények között élnek. Ezért az anyagi körülményeket meghatározó más tényezőket is néztünk, például a lakáskörülményeket, rendelkeznek-e gépjárművel és milyen típusúval, valamint hányan élnek közös háztartásban. Öt csoportba soroltuk az elkövetőket anyagi helyzetük alapján (12. számú táblázat).

12. számú táblázat: Az elkövetők vagyoni helyzete

Vagyoni/anyagi helyzet	Gyakoriság	%
1. nagyon szűkös	91	33,6
2. szűkös	80	29,5
3. átlagos: minimálbér kétszerese (340 ezer Ft) ¹⁸	53	19,5
4. átlagosnál jobb	6	2,3
5. kiemelkedő	1	0,4
Nem sikerült megállapítani	40	14,7
Összesen	271	100,0

¹⁸ A minimálbér 2021-ben 167 400 forint volt.

Bár az esetek 14,7 százalékában nem találtunk megbízható adatokat az anyagi helyzetre vonatkozóan a bűnügyi iratokban, ezek nem befolyásolják alapvetően a többi elkövetőről kialakult képet. A rendelkezésre álló adatok alapján megállapítható volt, hogy a pénzmosás elkövetése miatt elmarasztalt elkövetők jellemzően meglehetősen szűkös, rossz anyagi körülmények között élnek. Sokan több embert tartanak el minimálbér közeli jövedelemből. A jövedelemre vonatkozó mediánérték jelzi, hogy az elkövetők fele havi 140 000 forint alatti jövedelemből kényszerült megélni a bűncselekmény elkövetése idején.

Az anyagi körülmények vizsgálata azért kiemelt jelentőségű a pénzmosást elkövetők esetében, mert – ahogy azt az elkövetési körülmények kapcsán már említettük – a cselekményeket a legtöbb esetben a szűkös anyagi helyzet motíválta. Mind a szakirodalomban, mind a bírósági ítéletekben visszatérő megállapítás, hogy a pénzmosásra gyakran pénzsűkében lévő, rossz anyagi helyzetű embereket toboroznak a könnyű pénzkereseti lehetőség – illetve bizonyos esetekben más, például romantikus kapcsolat – reményében. Kutatásunk során a gyanúsított kihallgatási jegyzőkönyveket és az ítéleteket olvasva mi is szembesültünk ezzel a szomorú ténnyel, ezért kapta kutatásunk kissé rendhagyó módon *A szegény embert még az ág is húzza* bevezető címet. Az elkövetők sokszor inkább áldozatnak tűntek az iratok alapján, akiket szorult anyagi helyzetüket kihasználva, akár megtévesztéssel vettek rá a cselekmény elkövetésére. Az előcselekmények ugyanakkor gyakran felderítetlenek maradnak, így azok elkövetői elkerülnek a büntetőjogi felelősségre vonást, míg a pénzfutárokkal vagy más közvetítőkkel szemben nagy arányban indul büntetőeljárás, amely általában elmarasztaló ítéletben végződik.

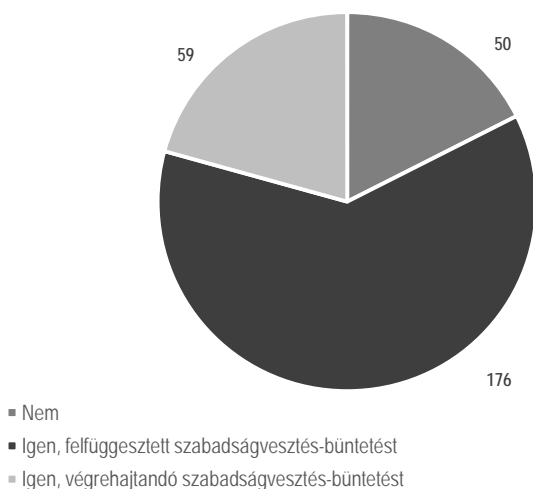
Szankciók

Bár kutatásunk célja nem a jogalkalmazói gyakorlat vizsgálata volt, a bíróság által kiszabott büntetésekre, illetve alkalmazott intézkedésekre vonatkozó alapadatokat is gyűjtöttünk. A szorult anyagi helyzet és az alulinformáltság természetesen nem menti fel az elkövetőket a büntetőjogi felelősség alól, mégis úgy véljük, a pénzmosás társadalmi kontextusához hozzátartozik, hogy a túlnyomórészt büntetlen előéletű és nem súlyos bűncselekményt elkövető, jellemzően rossz anyagi helyzetű elkövetők milyen, a társadalmi helyzetüket hátrányosan befolyásoló szankcióval néznek szembe.

Az általunk vizsgált büntetőügyek elkövetőinek többségével (83%) szemben szabadságvesztés-büntetést szabott ki a bíróság, ám csak a minta nem egészen 20 százaléka esetében nem függesztette fel annak végrehajtását; az elítéltek 63 százaléka felfüggesztett szabadságvesztés-büntetést kapott. Közügyektől eltil-

tást mint mellékbüntetést az elkövetők 13 százalékával szemben szabott ki a bíróság. Az elkövetők mintegy 17 százaléka nem kapott szabadságvesztés-büntetést. A cselekmény, illetve a bűnösség tagadása nagyobb valószínűséggel vezetett végrehajtandó szabadságvesztés-büntetéshez, a részletes beismerést inkább felfüggesztett büntetés követte. Ehhez fontos ugyanakkor hozzátenni, hogy bár az elkövetők általában legalább ténybeli, de sokszor teljes körű beismerő vallomást tettek,¹⁹ a büntetett előéletűek nagyobb arányban tagadták a cselekmény elkövetését, mint a büntetlenek.

4. számú ábra: Szabott-e ki a bíróság szabadságvesztés-büntetést?

Az egyéb büntetések közül leggyakrabban a pénzbüntetés (16,2%) és a közérdekű munka (6,3%) fordult elő, de szerepelt a büntetések között néhány kiutasítás (2,6%) és két elzárás is. A bíróság tíz elkövetőt tiltott el a foglalkozásától, jellemzően mint gazdálkodó szervezet általános vezetését ellátó szerv tagját, vagy egy személyi vezetőjét.

A bíróság által alkalmazott intézkedések között a vagyonekobzás volt a leggyakoribb, amelyet az elkövetők közel 31 százalékával szemben elrendeltek a bíróságok. Az elkobzás legalacsonyabb értéke 8600, a legmagasabb 266 000 000 forint volt. Hét elkövetőt próbára bocsátott a bíróság, és egy főt pártfogó felügyelet alá helyezett.

¹⁹ Azok körében, ahol ez megállapítható volt (n=182), közel 55 százalék volt azok aránya, akik a büntetőeljárás során teljes körű beismerő vallomást tettek, és csak 16,5 százalék azoké, akik még részleges beismerő vallomást sem tettek.

Következtetések

Aktavizsgálatunk eredményei és az ENYÜBS-adatok elemzése alapján – legalábbis a 2021. évben regisztrált, illetve jogerősen elbírált büntetőügyek vonatkozásában – megállapítható, hogy a pénzmosás elkövetőinek szociodemográfiai jellemzői sajátosan alakulnak; egyrészt néhány vonatkozásban eltérnek a bűnelkövetők átlagától, másrészt nem tükrözik a bűncselekménnyel kapcsolatos sztereotip elvárásokat. Az elkövetői minta mindössze kétharmada férfi; a nők egyharmados aránya magasabb, mint más bűncselekmények esetében. Jellemző továbbá a középkorúak felülreprezentáltsága a mintában, míg a nagyon fiatal és idős elkövetők kisebb arányban képviseltetik magukat. Ez eltér a pénzfutárokkal kapcsolatos nemzetközi tapasztalatoktól, amelyek szerint az egészen fiatal korosztályban válik egyre gyakoribbá ez az elkövetési forma. Mind a férfiak, mind a nők esetében jellemző a viszonylag alacsony iskolázottság és a nehéz, szűkös anyagi helyzet.

Az elkövetők túlnyomó része bankszámlanyitással vagy meglévő bankszámlájának rendelkezésre bocsátásával és a számlára érkező, büntetendő cselekményből származó összegek készpénzben történő felvételével és átadásával, illetve továbbutalásával, azaz közvetítőként vagy pénzfutárként követi el a cselekményt. A teljes elkövetői minta kétharmada, a nők több mint 85 százaléka büntetlen előéletű. A pénzmosás elkövetői többnyire nem vesznek részt az előcselekmény elkövetésében, csak az illegális jövedelmet érintő pénzügyi tranzakciókban működnek közre. Rendszerint felkérésre, megbízásra kezdenek bele a cselekménybe és nem tőlük származik annak ötlete. Gyakori, hogy ismerőseik vagy akár családtagjaik veszik rá őket a bűncselekménye elkövetésére, jellemzően könnyű pénzkereseti lehetőséggel kecsegtetve őket.

Bár kutatásunk célkitűzései között nem szerepelt a prevenciók lehetőségek feltárása, eredményeink kapcsán megkerülhetetlennek látjuk megemlíteni a megelőzés egyik lehetséges eszközét, illetve hangsúlyozni annak szükségességét. Az általunk áttekintett büntetőügyekben a pénzmosás elkövetőinek nagy része voltaképp „pénzfutárként” valósította meg a bűncselekményt, tevékenységük tehát többnyire kimerült a bankszámlanyitásban, adatok rendelkezésre bocsátásában, pénzfelvételben, átadásban, illetve továbbutalásban. Ezek a cselekmények egy nem megfelelően tájékozott ember számára nem tűnnek kockázatos vállalkozásnak, még abban az esetben sem, ha sejtik vagy akár biztosan tudják, hogy megbízásuknak illegális eredetű pénzhez van köze. Különösen így van ez, ha pénzsűkében van. Bár az elkövetői minta nagy része – a korábbi ítélezési gyakorlattól eltérően – szándékos bűncselekményért felelt, az ügy-

iratokból (pl. a gyanúsított kihallgatási jegyzőkönyvekből) kiderült, hogy sokan közülük nem voltak teljesen tisztában tettük bűncselekmény jellegével, súlyával, illetve lehetséges következményeivel. Nem a beszámítási képességük érintett,²⁰ hanem az ismereteik hiányosak. Az edukáció, az információátadás tehát ezen a területen is nagyon fontos volna nemcsak az áldozattá, hanem az elkövetővé válás megelőzése érdekében is. A megfelelő pénzügyi-gazdasági háttérismeretek, továbbá a kibertér veszélyei, illetve mindezek alapvető büntetőjogi vonatkozásainak ismerete mind egyéni, mind társadalmi szinten hozzájárulhatna a hatékonyabb prevencióhoz, például a pénzfutárrá válás vonatkozásában egészen biztosan. Ezen információk elsajátítása akár már egészen korai életkortól, iskolai kampányok, edukációs programok stb. keretein belül el kellene hogy kezdődjön, de a felnőtt korú lakosság felvilágosítása, megfelelő információkkal történő ellátása is égetően fontos volna, különös tekintettel a demográfiai jellemzőik okán fokozottan veszélyeztetett társadalmi rétegekre. Jó példa erre az Egyesült Királyságban működő CIFAS (a csalás megelőzéséért felelős legnagyobb szervezet) és a UK Finance (a bank- és pénzügyi szektorral foglalkozó egyik legnagyobb szervezet) által közösen indított „Don't be fooled” elnevezésű kampány, amelynek célja a hatékony tájékoztatás és támogatás nyújtása diákoknak és fiataloknak annak érdekében, hogy elkerüljék a pénzfutárrá, azaz pénzmosás elkövetőjévé válást (SHAW, 2023). Ennek szükségességét azok a brit statisztikai adatok jelzik, amelyek szerint a pénzfutárok 23 százaléka a 21 év alattiak, kétharmaduk pedig 30 év alattiak köréből kerül ki. Bár adataink alapján nálunk inkább a valamivel idősebbek tűnnek különösen veszélyeztetettnek e tekintetben, úgy véljük, hazánkban is nagy szükség volna a figyelemfelhívó és tájékoztató kampányokra, illetve egyéb prevenciók célú tevékenységekre a bűnmegelőzés, azon belül a pénzmosás megelőzése területén.

²⁰ A mintában mindössze egy elkövető esetén nyert megállapítást, hogy beszámítási képessége szellemi leépülés miatt közepes mértékben korlátozott.

Felhasznált irodalom

- AMBRUS I. (2020): Büntetőjog 2021 – a pénzmosás újrhangolt tényállása és a hálapénz kriminalizálása. *Büntetőjogi Szemle*, 2020/2., 3–10.
<https://ujbtk.hu/dr-ambrus-istvan-buntetojog-2021-a-penzmosas-ujrahangolt-tenyallasa-es-a-halapenz-kriminalizalasa/>
- BETHUNE, R. A. (2015): *Profiling white-collar criminals: & the theory of differential assimilation*. Ganssen Publishing, London.
- BUELE, I. – NIEVES, J. – CUESTA, F. (2019): Money Laundering in Ecuador: Profile of the Involved Person and the Socio-Economic Impact. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 22(4), 1.
- EGYESÜLT ÁLLAMOK BÜNTETÉSKISZABÁSI BIZOTTSÁG (2017): *Quick facts on money laundering*.
https://www.ussc.gov/sites/default/files/pdf/research-and-publications/quick-facts/Money_Laundering_FY17.pdf
- GÁL I. L. (2021): A pénzmosás új magyar szabályozása 2021-től. *Büntetőjogi Szemle*, 2021/1., 24–33. <https://ujbtk.hu/prof-dr-gal-istvan-laszlo-a-penzmosas-uj-magyar-szabalyozasa-2021-tol/>
- HONG, S. – LEE, C. (2023): Exploring the Influence of Sociodemographic Backgrounds on Money Mule Recruitment Types in South Korea: An Analysis of Probabilities from Machine Learning Classifiers. *Deviant Behavior*, 45(5), 752–769.
<https://doi.org/10.1080/01639625.2023.2263611>
- HUHN, C. (2023): Laundering love: A multi-case analysis of the evolution of romance scam victims into co-offending money mules. *The Journal of the NPS Center for Homeland Defense and Security*. <https://www.hsaj.org/articles/22152>
- HUNG, B. – TRAN, H. (2018): Money laundering risk from emerging markets: the case of Vietnam. *Journal of Money Laundering Control*, 21(3), 385–401.
<https://doi.org/10.1108/JMLC-09-2017-0050>
- KÁRMÁN G. – MÉSZÁROS Á. – TILKI K. (2016): Pénzmosás a gyakorlatban. *Ügyészségi Szemle*, I. évf., 3. szám, 82–97. <https://ugyveszsegiszemle.hu/pdf/2016-03.pdf>
- LEVI, M. – REUTER, P. (2006): Money laundering. *Crime and Justice*, 34(1), 289–375.
<https://doi.org/10.1086/501508>
- MEZEI K. (2020): A gazdasági büntetőjog aktuális kérdései az új büntető kódexek fényében – Különös tekintettel a technológiai fejlődésre. In: HOLLÁN M. – MEZEI K. (szerk.): *A büntetőjog hazai rendszere megújításának koncepcionális céljai és hatásai*. Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet, Budapest, 168–184.
- MONEYVAL (2010): *Report on Fourth Assessment Visit. Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism, Hungary*. European Council, September.
<https://rm.coe.int/report-on-fourth-assessment-visit-anti-money-laundering-and-combating-/16807161bb>

- MONEYVAL (2016): *Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures, Hungary. Fifth Round Mutual Evaluation Report*. European Council, September.
<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer-fsrb/MER-Hungary-2016.pdf>
- NAGY G. B. (2022): A pénzmosás miatt indult büntetőügyek bizonyíthatósága. *Kriminológiai Tanulmányok*, 59/1. különszám, 198–205.
- NAGY Z. A. – MEZEI K. (2018): Pénzmosás a kibertérben. *Infokommunikáció és Jog*, 2018/1., 26–31.
- NAZZARI, M. – RICCARDI, M. (2022): Cleaning mafia cash: an empirical analysis of the money laundering behaviour of 2800 Italian criminals. *Papers for the third international research conference on empirical approaches to anti-money laundering*. Nassau. 1–33.
<https://hdl.handle.net/10807/223746>
- PÉCELI Á. (2022a): A pénzmosás elleni küzdelem jogi kerete és nehézségei A bűncselekmény fejlődéstörténete, a gyakorlatban felmerülő problémák és megoldások. *Kriminológiai Tanulmányok* 59/1. különszám, 223–248.
- PÉCELI Á (2022b): Pénzmosási technikák az FATF tipológiai és az eseti tapasztalatok alapján. *Kriminológiai Tanulmányok*, 59/1. különszám, 270–291.
- PÉCELI Á (2022c): A pénzmosás elleni küzdelem magyarországi tapasztalatai. A nemzeti kriminalizáció és a gyakorlat alakulása. *Kriminológiai Tanulmányok*, 59/1. különszám, 249–269.
- REUTER, P. (2013): Are Estimates of the Volume of Money Laundering Either Feasible or Useful? In: UNGER, B. – VAN DER LINE, D. (eds.): *Research Handbook on Money Laundering*. Edward Elgar Publishing, 224–231.
<https://china.elgaronline.com/display/edcoll/9780857933997/9780857933997.00028.xml>
- SHAW, V. (2023): Fifth of suspected money mule cases involve under-21s. *Independent*, 12 July. <https://www.independent.co.uk/news/uk/cifas-uk-finance-people-banking-pshe-b2373599.html>
- SINKU P. (2017): A pénzmosási ügyek bírósági gyakorlata – Az ügyészi jogalkalmazás tapasztalatai. In: BARABÁS A. Tünde – VÓKÓ György (szerk.): *A bonis bona discere. Ünnepi kötet Belovics Ervin 60. születésnapja alkalmából*. OKRI–Pázmány Press, Budapest, 135–153.
- SISÁK A. (2013): A pénzmosás elleni küzdelem tapasztalatai egy nyomozó hatóság gyakorlatában. *Kriminológiai Közlemények* 72, 83–96.
- SOUDIJN, M. R. J. (2019): Using Police Reports to Monitor Money Laundering Developments. Continuity and Change in 12 Years of Dutch Money Laundering Crime Pattern Analyses. *European Journal of Criminal Policy and Research* 25, 83–97.
<https://doi.org/10.1007/s10610-018-9379-0>

- TITTMANN-NÉ BABJÁK T. (2022): A pénzmosás bűncselekményének szabályozási és bizonyítási nehézségei – a büntetlen utócselekménytől napjainkig. *Ügyészek Lapja*, 2022/1–2., 5–18.
- TRAN, T. T. – ROSE, G. L. (2022): The Legal Framework for Prosecution of Money Laundering Offences in Vietnam (March 2, 2022). *Australian Journal of Asian Law*, 22(3), 35–51.
- UDVARHELYI B. – JACSÓ J. (2014): A pénzmosás alapcselekményi körének változása, különös tekintettel az adócsalás problematikájára. In: Szabó Miklós (szerk.): *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium. Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai*, Tomus 14., Gazdász-Elasztik Kft., Miskolc, 349–368.